

รายงาน

ของ

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

ด้านเศรษฐกิจ

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

เรื่อง “การปฏิรูประบบการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงิน
แก่ประชาชน”

๙/๑๒/สปช.

สำนักกรรมการ ๑

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

ด่วนที่สุด

(สำเนา)

ที่ (สปท) ๒๒๐๐ /๒๕๕๙

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

ถนนอุทองใน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๓๐ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ

กราบเรียน ประธานสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้น จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๙/๒๕๕๘ วันอังคารที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ได้มีมติตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ นั้น ซึ่งกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นายสถิตย์ ลิ่มพงศ์พันธุ์	ประธานกรรมการ
๒. นายรังสรรค์ ศรีวรศาสตร์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายคณิสสร นาวานุเคราะห์	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายทวีศักดิ์ กอนันต์กุล	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. พลเอก วิชิต ยาทิพย์	ที่ปรึกษากรรมการ
๖. นายปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา	ที่ปรึกษากรรมการ
๗. นายมนู เลียวไพโรจน์	ที่ปรึกษากรรมการ
๘. นายสันตศักร์ จรุงญู งามพิเชษฐ์	ที่ปรึกษากรรมการ
๙. นายสมชัย ฤชุพันธุ์	โฆษกกรรมการ
๑๐. นายกฤษฎา จีนะวิจารณ์	ผู้ช่วยโฆษกกรรมการ
๑๑. นายกลินท์ สารสิน	กรรมการ
๑๒. นายเฉลิมศักดิ์ อบสุวรรณ	กรรมการ
๑๓. นายชูชาติ อินสว่าง	กรรมการ
๑๔. นายชูศักดิ์ เกวี	กรรมการ
๑๕. นายดุสิต สีสลาภัทรพันธุ์	กรรมการ
๑๖. พันเอก ธนศักดิ์ มิตรภานนท์	กรรมการ
๑๗. นายธนศพล ธนบุญวัฒน์	กรรมการ
๑๘. นายเลศิวิโรจน์ โกวัฒนะ	กรรมการ
๑๙. นายสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์	กรรมการ
๒๐. นายสุวัฒน์ จิราพันธุ์	กรรมการ

๒๑. นางอรมน ททรัพย์ทวีธรรม	กรรมการ
๒๒. นายกอบศักดิ์ ภูตระกูล	เลขานุการกรรมการ
๒๓. นางปัทมา เขียววิศิษฐ์สกุล	ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษารายงานเรื่อง “การปฏิรูประบบการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่ประชาชน” ตามแผนการปฏิรูปของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ เสร็จแล้ว

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศพิจารณา และหากสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเห็นชอบ ขอให้โปรดส่งรายงานไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณา ดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) สติติย์ ลิมพงศ์พันธุ์

(นายสติติย์ ลิมพงศ์พันธุ์)

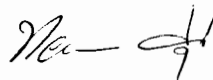
ประธานกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ

สำนักกรรมการ ๑

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๗๒, ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๘๐

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๗๙

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวทนายวรรณ ศุภดิษฐ์)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑

นางสาวเกตวดี ชื่อสัตย์ดี/ร่าง
นางจิรชญา ชินะประภา/พิมพ์
นางสาวพิมพ์อภา พันธุ์ลี/ตรวจ

สารบัญ
รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ
เรื่อง “การปฏิรูประบบการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่ประชาชน”

	หน้า
๑. แผนการปฏิรูป	๑
๑.๑ หลักการและเหตุผล	๑
๑.๒ ปัจจัยแวดล้อมที่ทำให้การปฏิรูปการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่ประชาชนมีความจำเป็นเร่งด่วน	๒
๑.๓ ภาพรวมของระดับความรู้ทางการเงินและวินัยทางการเงินของคนไทย	๑๔
๑.๔ ปัญหาของ “วิธีการให้ความรู้ทางการเงินแบบเดิม”	๑๙
๑.๕ แนวทางปฏิบัติในต่างประเทศ	๒๓
๒. ข้อเสนอแนวทางการปฏิรูปการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินและการสร้างวินัยทางการเงินแก่ประชาชน	๒๖
๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการให้ความรู้และส่งเสริมวินัยทางการเงินแก่ประชาชน (National Strategy for Financial Literacy and Discipline Committee)	๓๐
๔. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๓๑
๕. ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์ในข้อ ๔	๓๑

รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านเศรษฐกิจ
เรื่อง “การปฏิรูประบบการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่ประชาชน”

๑. แผนการปฏิรูป

๑.๑ หลักการและเหตุผลของการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่ประชาชน

ความรู้พื้นฐานและวินัยทางการเงินเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยเพิ่มโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และทำให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของแรงขับเคลื่อนที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และเป็นประเทศพัฒนาแล้วในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า ทั้งนี้ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการปรับโครงสร้างและขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านการเงิน การให้ความรู้ทางการเงิน เพื่อให้สามารถใช้บริการทางการเงินได้อย่างชาญฉลาด และแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ระยะที่ ๓ ของธนาคารแห่งประเทศไทยที่มุ่งผลักดันการส่งเสริมความรู้ทางการเงินและการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินเป็นวาระแห่งชาติ

อย่างไรก็ดี ปัญหาการขาดความรู้และวินัยทางการเงินของประชาชนได้ยิ่งรากลึกเหมือนเป็นเนื้อร้ายที่อยู่ในสังคมไทยมายาวนาน แม้ว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ พยายามที่จะยกระดับความรู้ทางการเงินของประชาชน แต่ส่วนใหญ่มีการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อนกันและเน้นกลุ่มเป้าหมายในวงแคบไม่ได้ครอบคลุมประชาชนอย่างทั่วถึง (Fragmented) และไม่ได้ขับเคลื่อนองคาพยพทุกภาคส่วนของประเทศ (All parts of the country) โดยรวมแล้ว ประชาชนจำนวนมากโดยเฉพาะคนฐานรากจึงไม่มีโอกาสในการเรียนรู้และการเสริมสร้างทักษะทางการเงินที่จำเป็นในการสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับตนเองและครอบครัว ส่วนใหญ่ยังคงขาดความเข้าใจในการบริหารจัดการเงินส่วนบุคคล มีการใช้จ่ายหรือก่อหนี้สินเกินตัว ขาดวินัยทางการเงิน รวมทั้งไม่มีความสามารถเพียงพอในการจัดการทางเลือกทางการเงินได้อย่างมีเหตุผลและเกิดอรรถประโยชน์สูงสุด

หากการให้ความรู้และส่งเสริมวินัยทางการเงินของประชาชนยังคงเป็นไปตามแนวทางปฏิบัติเดิม คงไม่มีแรงขับเคลื่อนมากพอและไม่สามารถทำให้ประชาชนมีความรู้และปรับพฤติกรรมให้ก้าวทันกับพลวัตของเทคโนโลยีและความซับซ้อนของตลาดการเงินที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อประชาชนและการพัฒนาประเทศ และอาจก่อภาระทางการคลังเพิ่มขึ้นจากการจัดสวัสดิการทางสังคมแก่ประชาชนแทนที่จะนำไปใช้พัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศในด้านอื่น ๆ

อนึ่ง คณะรัฐมนตรีได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการปฏิรูประบบการเงินระดับฐานรากและการร่างพระราชบัญญัติการเงินระดับฐานราก โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและยกระดับองค์การการเงินระดับฐานรากให้มีศักยภาพและได้มาตรฐานอันจะเอื้อประโยชน์ในการเข้าถึงบริการทางการเงินแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีความมั่นคงในการดำเนินการในระยะยาว แต่การปฏิรูปเศรษฐกิจการเงินฐานรากอย่างยั่งยืน มีความจำเป็นต้องยกระดับศักยภาพของทั้งผู้ให้บริการทางการเงิน (องค์กรการเงิน) และผู้ใช้บริการทางการเงิน (ประชาชน) โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการเงิน สังคม และ

เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน สังคม และระบบเศรษฐกิจในวงกว้าง ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูปการให้ความรู้และวินัยทางการเงินเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงินของประชาชนให้ถูกต้องควบคู่ไปกับการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินตามกรอบการปฏิรูปเศรษฐกิจการเงินฐานรากข้างต้น ซึ่งนับเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนของประเทศ ทั้งนี้ รัฐบาลควรผลักดันการปฏิรูปการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินและวินัยทางการเงินเป็นวาระที่มีความสำคัญระดับชาติ (National Agenda) และเร่งดำเนินการวางยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญระดับชาติ (National Strategy) ว่าด้วยการให้ความรู้พื้นฐานและเสริมสร้างวินัยทางการเงินแก่ประชาชน โดยเน้นการประสานความร่วมมือและการสร้างพลังกลุ่มของทุกภาคส่วนงานของประเทศภายใต้เป้าหมายเดียวกัน (Shared Group Commitment)

๑.๒ ปัจจัยแวดล้อมที่ทำให้การปฏิรูประบบการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่ประชาชนมีความจำเป็นเร่งด่วน

ก) ความซับซ้อนของสภาพแวดล้อมทางการเงิน (Complexity of Financial Landscape)

รูปแบบธุรกิจของธนาคารมีแนวโน้มเปลี่ยนไป เพื่อให้สามารถตอบสนองกับความต้องการบริการทางการเงินของลูกค้าและความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในภาคการเงิน รวมทั้งต้องพัฒนาระบบและควบคุมความเสี่ยงเพื่อให้สามารถยืนหยัดได้ในสภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศและในโลกกำลังเผชิญกับวัฏจักรรุ่งเรืองและร่วงโรย (Boom and Bust Cycles) ด้วยความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการเงินและเทคโนโลยีทางการเงินที่รวดเร็วทำให้ต้องเร่งให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนในวงกว้างอย่างทั่วถึง เพื่อช่วยให้ประชาชนสามารถเตรียมตัวรับมือกับความเสี่ยงที่เกิดจากพลวัตการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

อนึ่ง วิกฤตการเงินแต่ละครั้งนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการเงินเสมอ โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงด้านการกำกับดูแล (Regulatory Framework) ดังจะเห็นได้จากวิกฤตการเงินในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๑ และวิกฤตการเงินโลกในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๒ ทำให้หน่วยงานกำกับดูแลระบบการเงินของประเทศต่าง ๆ ออกหลักเกณฑ์จำนวนมาก เพื่อกำกับดูแลภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันการเงิน เช่น การออกหลักเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนและการบริหารความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง การจัดระเบียบสถาบันการเงิน การพัฒนาระบบธรรมาภิบาลเพื่อสร้างความโปร่งใสและน่าเชื่อถือขององค์กรต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นผลดีต่อสถาบันการเงิน ระบบการเงิน และเศรษฐกิจโดยรวมในระยะยาว กล่าวคือ ทำให้สถาบันการเงินมีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง ที่จะช่วยต้านทานภาวะวิกฤตในระบบการเงินและเศรษฐกิจได้ดีขึ้น

โดยรวมแล้ว ปัจจัยสำคัญ ๔ ประการที่ทำให้สภาพแวดล้อมทางการเงินในปัจจุบันและในอนาคตมีแนวโน้มเปลี่ยนไปจากในอดีตอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่

■ **นวัตกรรมทางการเงิน (Financial Innovation)**

ธุรกรรมการเงินสมัยใหม่ผ่านสถาบันการเงินได้ขยายขอบเขตไปอย่างกว้างขวาง ไม่เพียงแต่การรับฝากเงิน การถอนเงิน และการกู้ยืมเงินเท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงการลงทุน การบริหารความเสี่ยง การป้องกันความเสี่ยง ระบบการชำระเงินรูปแบบใหม่ มีการพัฒนาสินค้าทางการเงินขึ้นใหม่ เป็นต้น และได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินต่าง ๆ ในแต่ละกลุ่มแตกแขนงออกไปหลายรูปแบบ ในหลายกรณีได้มีการใช้ความรู้ด้านวิศวกรรมทางการเงิน (Financial Engineering) ในการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างโอกาสในการลงทุนเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงขึ้น แต่นวัตกรรมทางการเงินใหม่ ๆ ที่มีความซับซ้อนและเข้าใจได้ยาก และไม่สามารถประเมินผลกระทบได้อย่างตรงไปตรงมามากเป็นเหตุทำให้

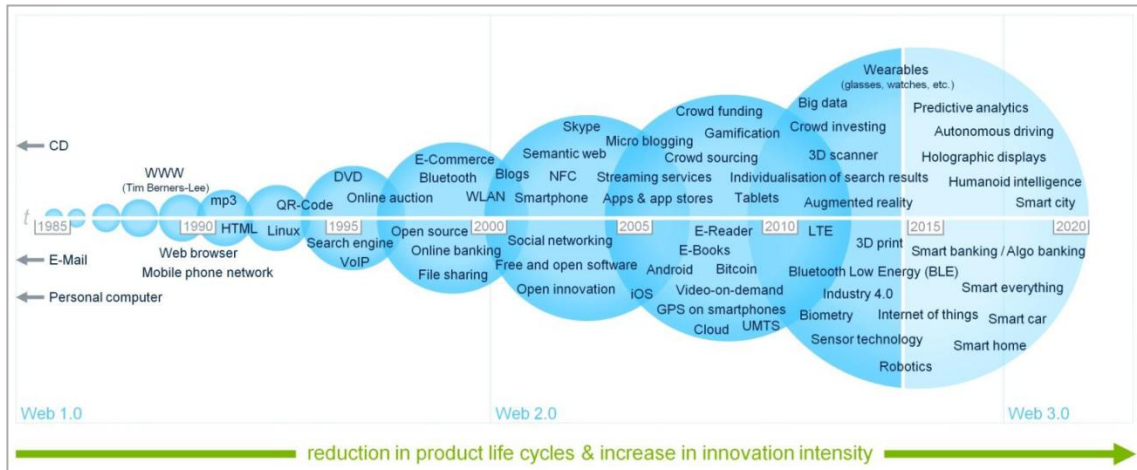
ระบบการเงินตกอยู่ในสถานภาพที่อ่อนไหวต่อความเปลี่ยนแปลงได้ง่าย และส่งผลกระทบต่อภาคการเงิน ภาคธุรกิจ และเศรษฐกิจโดยรวมเมื่อเกิดปัญหา ตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ มีการคิดค้นผลิตภัณฑ์ทางการเงินรูปแบบใหม่ที่แปลงสินทรัพย์เป็นทุนที่มีความซับซ้อน เรียกว่า ตราสารหนี้ที่มีหลักทรัพย์อ้างอิง (Collateralized Debt Obligations : CDO) และเป็นที่ยอมรับใช้กันในตลาดการเงินในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การลงทุนในผลิตภัณฑ์ทางการเงินต่าง ๆ มีทั้งโอกาสและความเสี่ยง ฉะนั้นประชาชนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินต่าง ๆ อย่างดี ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกลงทุนหรือใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงินใด ๆ

■ การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี

นับตั้งแต่มีการคิดค้นคอมพิวเตอร์ขึ้นมา เทคโนโลยีสารสนเทศก็ได้รับการพัฒนาขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การใช้เว็บไซต์ในการสื่อสารข้อมูล การสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ จนกระทั่งในปัจจุบันมีความพยายามในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตในการเชื่อมต่อและสื่อสารข้อมูลระหว่างอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือที่คุ้นเคยกันในชื่อที่เรียกว่า Internet of Things โดยที่ไม่ต้องผ่านคน มีการคิดค้นระบบประมวลผลที่เรียกว่า Cloud Computing ขึ้นมาแทนระบบไอทีแบบเดิม ซึ่งจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการลงทุนและบำรุงรักษาระบบไอทีและเพิ่มความคล่องตัวในการเชื่อมต่ออุปกรณ์ได้หลากหลายในทุกสถานที่ รวมทั้งมีการสร้างเครื่องมือที่ทันสมัยในการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศทางธุรกิจ (Business Data Analytics) (ภาพที่ ๑) โดยรวมแล้ว เทคโนโลยีสมัยใหม่เหล่านี้จะส่งผลทำให้ภาคการเงินจำเป็นต้องเปลี่ยนรูปแบบทางธุรกิจเพื่อให้สามารถตอบสนองกับความต้องการของผู้บริโภค ทั้งนี้ หากผู้บริโภคมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Literacy) ควบคู่ไปกับการรู้ทางการเงิน ย่อมจะช่วยเพิ่มโอกาสในการใช้เทคโนโลยีและสินค้า และบริการทางการเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองได้ดีขึ้น

สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐบาลได้ผลักดันนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ โดยสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนหันมาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และลดต้นทุนให้กับระบบเศรษฐกิจโดยรวม โดยรัฐบาลเริ่มต้นจากการจัดทำโครงการ National e-Payment เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชน (Financial Inclusion) โดยเริ่มต้นจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงิน (ANY-ID) การขยายการใช้บัตร (Card) ภาษีอิเล็กทรอนิกส์ (VAT, WHT, e-Tax Invoice) สวัสดิการการเงินช่วยเหลือและการรับจ่ายเงินภาครัฐ (e-Payment ภาครัฐ) และส่งเสริมการเข้าสู่ e-Payment (ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และ Incentive) โดยทุกสถาบันการเงินได้ทำการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินใหม่ที่ซับซ้อนมากขึ้น เพื่อจูงใจให้ประชาชนหันมาใช้บริการทางการเงินผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและส่งเสริมให้เกิดสังคมปลอดเงินสด (Cashless Society) แม้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการทางการเงินจะเป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม แต่ประชาชนก็ต้องมีความรู้ในเทคโนโลยีทางการเงินเพียงพอที่จะดูแลตัวเองได้ เข้าใจถึงความเสี่ยงทางการเงินและสามารถใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้อย่างปลอดภัย

ภาพที่ ๑ วิวัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัลในภาคธุรกิจการเงิน

ภาพ: Oliver Ullmann. Deutsche Bank Research.

ที่มา: Dapp, T. (๒๐๑๔). Fintech – The digital (r)evolution in the financial sector: Algorithm-based banking with the human touch. Deutsche Bank Research. Frankfurt am Main.

■ การเข้าสู่ตลาดการเงินของธุรกิจที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการให้บริการทางการเงิน (Financial Technology: FinTech)

ในช่วงที่ผ่านมา ผู้ประกอบธุรกิจที่มีใช่สถาบันการเงิน (Non-Bank) เช่น ผู้ให้บริการโทรศัพท์มือถือ ได้สร้างความท้าทายต่อการดำเนินธุรกิจของสถาบันการเงินแบบดั้งเดิมอย่างมาก เนื่องจากผู้ประกอบการกลุ่มนี้ได้ปรับใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการให้บริการธุรกรรมทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถตอบโจทย์ของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้บริโภค ทั้งในแง่ความสะดวกและรวดเร็วและต้นทุนการทำธุรกรรมที่ลดต่ำลง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบสถาบันการเงินอย่างมีนัยสำคัญ เช่น ลดบทบาทการทำหน้าที่เป็นตัวกลางของธนาคารด้วยการสร้างระบบที่ให้บริการเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างผู้ที่ต้องการเงินกู้กับผู้มีเงินที่ต้องการปล่อยกู้ ลดต้นทุนการดำเนินงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแทนการใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ลดความจำเป็นในการถือเงิน เป็นต้น

ธุรกิจ Financial Technology (FinTech) มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในต่างประเทศ และให้บริการทางการเงินในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถตอบโจทย์ของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในแง่ของต้นทุนธุรกรรมที่ลดต่ำลง และความสะดวกรวดเร็วมากขึ้นในการทำธุรกรรมเมื่อเทียบกับการให้บริการของธนาคาร อาทิ บริการที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงินหรือโอนเงิน การให้สินเชื่อและเงินทุน การบริหารจัดการเงิน การประกัน การบริหารการเงินส่วนบุคคล เป็นต้น (ภาพที่ ๒) อย่างไรก็ตาม ธุรกิจ FinTech ในประเทศไทยยังมีจำนวนจำกัดทั้งในรูปแบบบริการและจำนวนผู้ประกอบการ โดยส่วนใหญ่เป็นการให้บริการรับชำระเงิน/โอนเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่ก็มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมทางการเงิน ตัวอย่างรูปแบบบริการรับชำระเงิน/โอนเงินของ FinTech เช่น ระบบการชำระเงินออนไลน์ของ Paypal ที่มีบริการรับชำระเงินค่าสินค้าหรือบริการทางออนไลน์จากกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Wallet) ที่ลูกค้าเติมเงินไว้ ผลที่ตามมา คือ ทำให้เกิดการแข่งขันมากขึ้นในภาคธุรกิจการเงินการธนาคาร เพราะตลาดการให้บริการทางการเงินจะมีผู้ให้บริการทางการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (Non-bank) จำนวนเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม FinTech ยังเป็นการบริการรูปแบบใหม่ที่ยังไม่ได้มีการกำกับดูแลอย่างชัดเจนซึ่งอาจก่อความเสี่ยงให้กับประชาชนผู้บริโภคได้ด้วยความปลอดภัยที่เกิดขึ้นภาครัฐ

จำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมของประชาชนในการตระหนักถึงความเสี่ยง ข้อดีข้อเสีย และการใช้งานให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ ๒ ตัวอย่างผู้ประกอบการในต่างประเทศที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริการทางการเงินต่าง ๆ

ที่มา: <http://www.businessinsider.com/fintech-ecosystem-overview-๒๐๑๖-๑>

(ข้อมูล ณ วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๙)

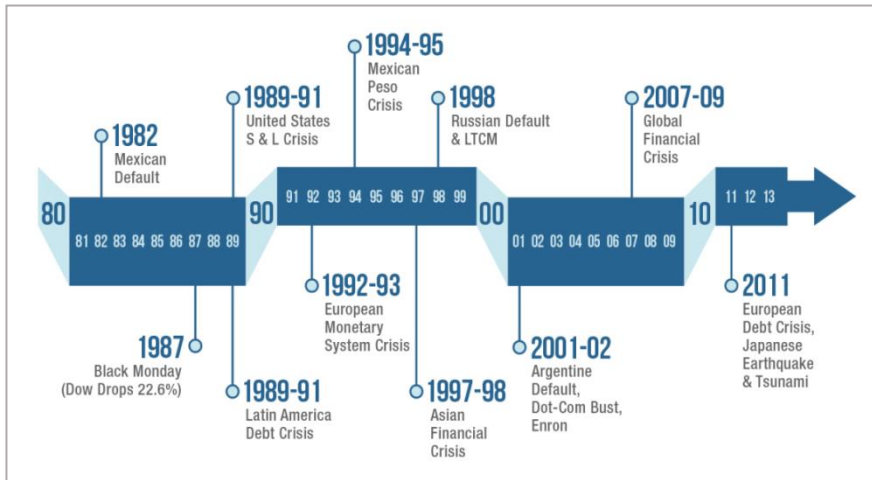
ข) ความไม่แน่นอนของวิกฤตเศรษฐกิจและการเงิน

ในช่วง ๓๐ กว่าปีที่ผ่านมานี้ วิกฤตการเงินเกิดขึ้นจำนวนหลายครั้ง (ภาพที่ ๓) และในระยะหลังได้สร้างความเสียหายอย่างมากในเชิงเศรษฐกิจและสังคมต่อภาคธุรกิจ ครุภัณฑ์ และเศรษฐกิจในวงกว้าง ตัวอย่างเช่น วิกฤตการเงินโลกในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๒ ทำให้ประชาชนสหรัฐอเมริกาตกงานราว ๗.๘ ล้านตำแหน่งงาน และทำให้ครัวเรือนชาวสหรัฐอเมริกา มีความมั่งคั่งรวมลดลงถึง ๑๙.๒ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (USD) ความสามารถในการชำระหนี้เฉลี่ยโดยสัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อรายได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๗๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นร้อยละ ๑๓๐ ในช่วงวิกฤตการเงินดังกล่าว ในขณะที่รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่เคยสูงถึง ๕๓,๒๕๒ ดอลลาร์สหรัฐ (USD) ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ลดลงมาอยู่ที่ ๔๙,๔๔๕ ดอลลาร์สหรัฐ (USD) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ (The Department of the Treasury, ๒๐๑๒)

ส่วนวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้สร้างความเสียหายแก่ผู้ซื้อบ้าน นักพัฒนาที่ดิน สถาบันการเงิน นักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ รวมถึงประชาชนและเศรษฐกิจโดยรวม ทั้งนี้ หากพิจารณาสถิติหนี้ครัวเรือนในช่วง ๑๐ ปีหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (ภาพที่ ๔) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า จำนวนหนี้ครัวเรือนใหม่ที่มีการยื่นฟ้องต่อศาลล้มละลายกลางมีจำนวนไม่น้อยในแต่ละปี ซึ่งสะท้อนได้ถึงความอ่อนแอของครัวเรือนไทย (รวมนิติบุคคล) ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ โดยส่วนหนึ่งน่าจะเป็นผลพวงจากการตัดสินใจลงทุนที่ผิดพลาดในช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจและความไม่มีเสถียรภาพทางการเงินที่ตีพ้อที่จะต้านทานผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ จนทำให้ไม่สามารถชำระคืนหนี้เงินกู้ได้^๑

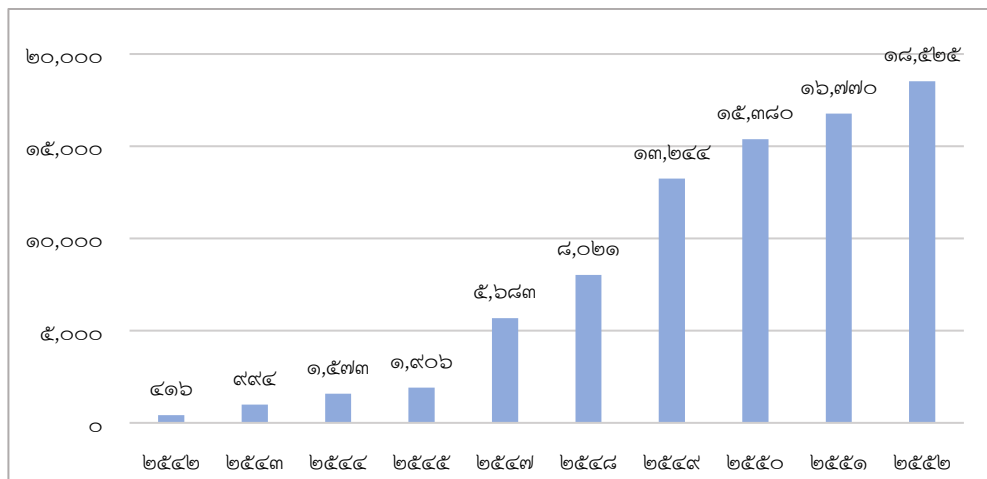
^๑ ข้อพึงระวังในการใช้ตัวเลขจำนวนคดีในช่วงเวลาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าจำนวนคดีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในระยะหลัง ซึ่งน่าจะเป็นเพราะคดีใกล้ครบอายุความ ๑๐ ปีนับจากวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงทำให้เจ้าหน้าที่ยื่นฟ้องก่อนคดีขาดอายุความ (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์ พ.ศ. ๒๕๕๓)

ภาพที่ ๓ วิฤตการณ์การเงินต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วง ค.ศ.๑๙๘๐ ถึง ค.ศ.๒๐๑๓

ที่มา: Sidecar Capital Management LL

ภาพที่ ๔ จำนวนคดีล้มละลายใหม่ที่มีการยื่นฟ้องในแต่ละปี

ที่มา : ศาลยุติธรรม, รายงานสถิติคดีของศาลทั่วราชอาณาจักร

โดยรวมแล้ว ผลกระทบของทั้งสองเหตุการณ์ได้สร้างความเสียหายแก่ประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ประชาชนโดยเฉพาะคนที่อยู่ในวัยเกษียณหรือใกล้เกษียณอายุมีรายได้น้อยลง เนื่องจากมูลค่าของสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่เคยลงทุนไว้ลดต่ำลงอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ความสูญเสียเหล่านี้จะลดน้อยลงได้หากประชาชนมีความรู้ทางการเงินที่ดี รู้จักประเมินความเสี่ยงและบริหารการลงทุนอย่างรอบคอบ ไม่เก็งกำไร ไม่ใช้จ่ายเกินตัวอย่างไม่มีเหตุผล และไม่พึ่งพิงเงินขาดวินัย กรณีวิกฤตสินเชื่อซับไพรม์ในสหรัฐอเมริกา เป็นตัวอย่างเหตุการณ์ที่ตอกย้ำถึงความจำเป็นและความสำคัญของการมีความรู้ทางการเงิน เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ในตลาดการเงินที่มีความซับซ้อน อนึ่ง ปัญหาซับไพรม์แสดงให้เห็นได้ชัดทั้งในแง่ของการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินด้วยการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน (Securitization) ในรูปของตราสารหนี้ซึ่งใช้สินเชื่อสังหาริมทรัพย์ประเภทต่อมาตรฐานเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน (Collateralized Debt Obligation : CDO) และการออกอนุพันธ์ที่เรียกว่า Credit Default Swaps (CDS) และการที่ประชาชนผู้กู้ยืมเงินขอสินเชื่อเพื่อซื้อบ้านทั้ง ๆ ที่ไม่มีความสามารถในการชำระคืนเงินกู้และยังต้องเสียดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่สูง

ค) ภัยคุกคามด้านความปลอดภัยของสารสนเทศ

ภัยคุกคามด้านความปลอดภัยของสารสนเทศมักเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ แม้ว่าอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์อย่างมากในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันบนระบบออนไลน์แต่ก็มีความเสี่ยงในการใช้งาน โดยเฉพาะระบบการชำระเงินออนไลน์ซึ่งเผชิญกับความท้าทายจากภัยคุกคามทางโลกไซเบอร์ (Cyber Threat) ซึ่งสามารถสร้างความเสียหายเป็นมูลค่ามหาศาลแก่ผู้ใช้และระบบการชำระเงินโดยรวมของประเทศได้หากไม่มีการเฝ้าระวังและหามาตรการป้องกันล่วงหน้า อนึ่ง ในระยะหลัง ภัยคุกคามด้านไซเบอร์ทั้งของไทยและต่างประเทศ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับภัยคุกคามประเภทฉ้อฉลหรือหลอกลวงเพื่อผลประโยชน์ (Fraud) ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น มีจำนวนรับแจ้งเพิ่มขึ้นในช่วง ๓ ปีที่ผ่านมา (ตารางที่ ๑) ส่วนใหญ่เป็นในลักษณะของการหลอกลวงเอาข้อมูลส่วนบุคคลจากผู้บริโภคที่ตกเป็นเหยื่อจากการใช้บริการทำธุรกรรมออนไลน์บนหน้าเว็บไซต์ที่ผู้ไม่ประสงค์ดีปลอมแปลง เลียนแบบ และแอบอ้าง ภัยคุกคามด้านไซเบอร์จึงเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ประชาชนต้องเล็งเห็นถึงความเสี่ยง ไม่ตกเป็นเหยื่อ และมีความรู้ที่ป้องกันตนเองจากภัยคุกคามด้านไซเบอร์ ซึ่งจะช่วยลดโอกาสที่จะประสบกับความเสียหายลงได้

ตารางที่ ๑ สถิติภัยคุกคามด้านสารสนเทศในประเทศไทย

ประเภทภัยคุกคาม	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	ม.ค.-พ.ค. ๒๕๕๘	ม.ค.-พ.ค. ๒๕๕๙
เนื้อหาที่เป็นภัย (Abusive Content)	๑๓	๘	๘	๒	๐
การโจมตีสภาพความพร้อมใช้งานของระบบ (Availability)	๑๐	๘	๖	๐	๐
ฉ้อโกงหรือหลอกลวงเพื่อผลประโยชน์ (Fraud)	๖๙๔	๑,๐๐๗	๑,๑๔๑	๕๐๓	๔๙๖
ความพยายามรวบรวมข้อมูลของระบบ (Information Gathering)	๘	๒๙	๐	๐	๐
ความมั่นคงปลอดภัยระบบสารสนเทศ (Information Security)	๐	๔	๑	๑	๐
ความพยายามจะบุกรุกเข้าระบบ (Intrusion Attempt)	๓๑๖	๕๐๔	๖๖๔	๓๒๔	๒๔๑
การบุกรุกหรือเจาะระบบได้สำเร็จ (Intrusion)	๖๓๑	๗๐๙	๑,๐๐๕	๓๒๓	๔๙๗
โปรแกรมไม่พึงประสงค์ (Malicious Code)	๗๓	๑,๗๓๘	๑,๕๔๖	๖๔๔	๕๗๒
อื่นๆ (Others)	๐	๐	๐	๐	๐
รวม	๑,๗๔๕	๔,๐๐๗	๔,๓๗๑	๑,๗๙๗	๑,๘๐๖

ที่มา : สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน)

ง) การขยายตัวของหนี้สินภาคครัวเรือน

หนี้สินภาคครัวเรือนไทยนับเป็นปัญหาเรื้อรังในสังคมไทย โดยผลของการก่อหนี้เกินตัวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจมหภาคและเสถียรภาพของระบบการเงินได้โดยเฉพาะในภาวะที่รายได้ชะงักงัน (Income Shock) ซึ่งทำให้ผู้มีหนี้สินสูญเสียความสามารถในการรักษาระดับการบริโภคและความสามารถในการชำระหนี้ และส่งผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของสถาบันการเงิน อันเป็นผลทำให้สถาบันการเงินต้องปล่อยสินเชื่อด้วยความระมัดระวังมากขึ้น ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของภาคครัวเรือนและเอกชน และส่งผลกระทบต่อการบริโภคและการลงทุนของภาคครัวเรือนและธุรกิจเอกชน รวมถึงส่งผลกระทบต่อขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ในที่สุด

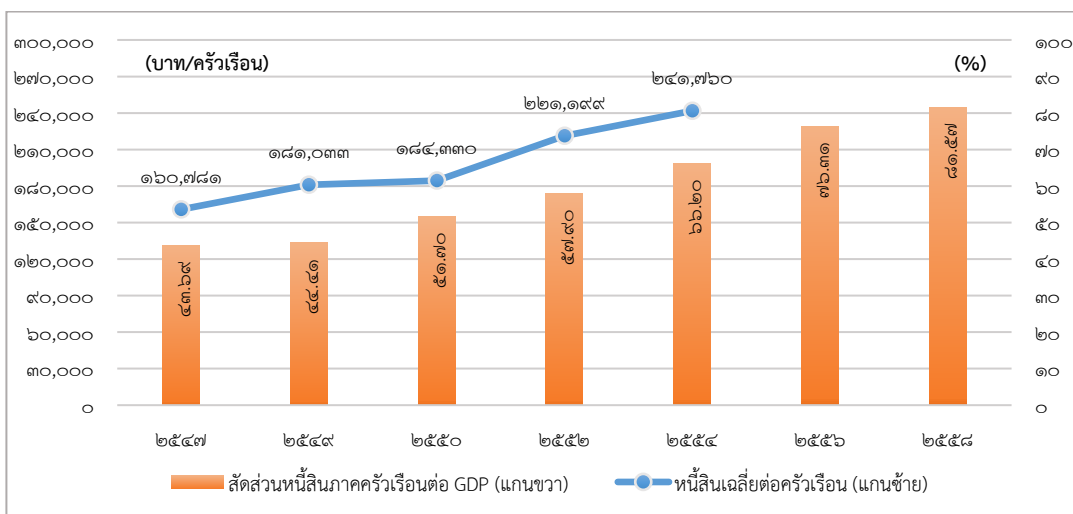
แม้ว่ารัฐบาลพยายามแก้ปัญหาหนี้สินและความเดือดร้อนของประชาชนผ่านมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ เช่น โครงการแก้ปัญหาหนี้ภาคประชาชนด้วยการโอนหนี้ก้อนใหญ่เข้าสู่ระบบ การจำหน่ายหนี้สูญของเกษตรกร การแก้ปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา ก็เป็นแค่เพียงการแก้ปัญหา

ที่ปลายเหตุและช่วยประชาชนได้เพียงระยะสั้น ไม่สามารถทำให้คนไทยจำนวนมากหลุดพ้นจากวงจรหนี้สินได้นอกจากนั้น ในภาวะที่เศรษฐกิจไทยและโลกกำลังชะลอตัว รัฐบาลต่าง ๆ พยายามกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการดำเนินนโยบายกระตุ้นการบริโภคหรือการใช้จ่ายของประชาชนในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้ประชาชนบางส่วนขาดความระมัดระวังในการใช้จ่ายและการก่อหนี้เพิ่มขึ้น

หากพิจารณาหนี้สินของภาคครัวเรือนทั้งประเทศในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๘ จะเห็นได้ว่า ภาคครัวเรือนมีการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินในระบบรวมกันเพิ่มขึ้นจาก ๓.๐๔ ล้านล้านบาท ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็น ๑๑.๐๔ ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ คิดเป็นอัตราการเติบโตเฉลี่ยที่ร้อยละ ๑๒.๔๔ ต่อปี และหากเปรียบเทียบกับขนาดของเศรษฐกิจไทยในแต่ละปี พบว่า สัดส่วนหนี้สินของภาคครัวเรือนต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๔๓.๖๙ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นร้อยละ ๘๑.๖ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ (ภาพที่ ๕) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนที่มีหนี้สินในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่าในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ครัวเรือนไทยที่มีหนี้สินได้ก่อหนี้เพิ่มขึ้นประมาณ ๑.๕ เท่าของหนี้สินของครัวเรือนที่มีหนี้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งเป็นการตอกย้ำถึงความน่าเป็นห่วงเกี่ยวกับภาวะหนี้สินของครัวเรือนซึ่งน่าจะมีคามรุนแรงขึ้นในอนาคตโดยเฉพาะในภาวะที่เศรษฐกิจไทยที่ยังคงชะลอตัวและประชาชนยังไม่มีการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีและขาดวินัยทางการเงิน

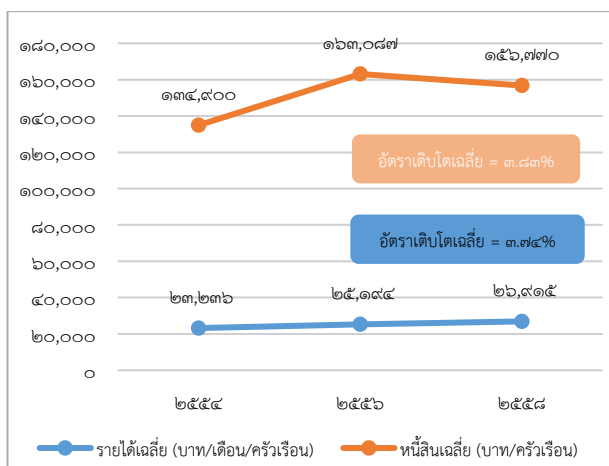
นอกจากนี้ เสถียรภาพทางการเงินของครัวเรือนไทยค่อนข้างเปราะบางในช่วงหลายปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่เกิดวิกฤตการเงินโลก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะรายได้ของครัวเรือนเติบโตในอัตราที่ชะลอตัวลง ในขณะที่มีการก่อหนี้เพิ่มขึ้น โดยจะเห็นได้ว่า หนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนเติบโตในอัตราร้อยละ ๓.๘๓ ต่อปีจากที่เคยมีหนี้สินประมาณ ๑.๓๕ แสนบาทในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เพิ่มเป็น ๑.๖๓ แสนบาทและ ๑.๕๖ แสนบาทในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ และ พ.ศ. ๒๕๕๘ ตามลำดับ ในขณะที่รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนเติบโตเพียงร้อยละ ๓.๗๔ เท่านั้น (ภาพที่ ๖) ฉะนั้น หากครัวเรือนไทยยังคงก่อหนี้เพิ่มอย่างต่อเนื่องโดยที่ไม่มีการวางแผนทางการเงินหรือมีการบริหารจัดการทางการเงินอย่างรอบคอบและระมัดระวัง ย่อมสุ่มเสี่ยงที่จะประสบกับปัญหาทางการเงินและขาดสภาพคล่องซึ่งทำให้ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้และจำเป็นต้องผิหนดชำระหนี้จนกลายเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loan: NPLs) ในที่สุด หากปัญหาหนี้เสียมีความรุนแรงและลุกลามในวงกว้างจะส่งผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของสถาบันการเงินต่าง ๆ ดังเช่นที่ปรากฏในช่วงวิกฤตการณ์การเงินปี พ.ศ. ๒๕๔๐

ภาพที่ ๕ สัดส่วนหนี้สินภาคครัวเรือนต่อ GDP และหนี้สินเฉลี่ยเฉพาะครัวเรือนที่มีหนี้สิน

หมายเหตุ : ๑) สัดส่วนหนี้สินภาคครัวเรือนต่อ GDP คือ สัดส่วนเงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนของสถาบันการเงินต่าง ๆ ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ซึ่งคำนวณโดยใช้ข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทยและสำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (NESDB)
 ๒) หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน คือ หนี้สินเฉลี่ยเฉพาะของครัวเรือนที่มีหนี้ ซึ่งคำนวณโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ
 ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ และ NESDB

ภาพที่ ๖ รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำหรับปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนนั้น หนี้สินของครุฑนับเป็นตัวอย่างปัญหาหนี้สินที่มีการกล่าวถึงกันมายาวนาน ทั้งนี้ จากการศึกษาปัญหาหนี้สินครุฑไทยโดยใช้ข้อมูลหนี้สินครุฑของกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ (อัจฉรา โยมสินธุ์ (๒๕๕๘)) พบว่า ครุฑมีหนี้สินรวมกันกว่า ๑.๒ ล้านล้านบาท แบ่งเป็นหนี้สหกรณ์ออมทรัพย์ครุฑ ๗ แสนล้านบาท (๔๖๐,๐๐๐ คน) หนี้โครงการเงินกู้สมาชิกกองทุนเพื่อการฌาปนกิจสงเคราะห์ช่วยเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา (ช.พ.ค.) ๑ - ๕ รวม ๑.๕ แสนล้านบาท (๓๐๐,๐๐๐ คน) หนี้โครงการพัฒนาชีวิตครุฑ ๕๐,๐๐๐ ล้านบาท (๖๐,๐๐๐ คน) หนี้กองทุนหมุนเวียนเพื่อการแก้ปัญหาหนี้สินครุฑ ๑,๐๐๐ ล้านบาท

แม้ครูโดยเฉลี่ยมีรายได้และเงินออมสูงกว่าครัวเรือนโดยทั่วไป แต่กลับมีภาระหนี้สินที่ต้องจ่ายในระดับที่สูงกว่า กล่าวคือ ครัวมีสัดส่วนหนี้สินต่อรายได้อยู่ที่ ร้อยละ ๔๕.๓^๒ (เทียบกับภาระหนี้สินต่อรายได้ของครัวเรือนไทยทั้งประเทศโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ ๒๗) และประมาณหนึ่งในสี่ของครูอยู่ในภาวะชักหน้าไม่ถึงหลัง สาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูมีหนี้สินมากและขาดความมั่นคงทางการเงิน คือ การเข้าถึงสินเชื่อได้ง่ายแต่ขาดความรู้ทางการเงินอย่างเข้าใจ อย่างไรก็ตามที่ผ่านมา หลายหน่วยงานทำโครงการร่วมกับโรงเรียนรวมกันมากกว่าหมื่นโรงเรียน แต่ปัญหาหนี้สินเดิมนั้นยังคงอยู่ซึ่งอาจจะเนื่องจากปัจจัยแวดล้อมอื่นที่กีดกันสถานะความเป็นอยู่ของครูทำให้ปัญหาหนี้สินคงเดิม ดังนั้น การให้ความรู้ทางการเงินแบบเดิมจึงอาจจะไม่ใช่วิธีการที่เหมาะสม จำเป็นต้องเพิ่มการเสริมสร้างวินัยทางการเงินตามหลักปรัชญาพอเพียงอีกด้วย นอกจากนี้กระบวนการพิจารณาให้เงินกู้ยืมของสถาบันการเงินชุมชน^๓ ยังขาดประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างเพียงพอในการพิจารณาความเสี่ยงและความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ ดังนั้น การเชื่อมโยงฐานข้อมูลของสถาบันการเงินชุมชนกับบริษัท ศูนย์ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (NCB) จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

จ) ประชากรวัยทำงานกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบและบางส่วนขาดการตระหนักถึงความจำเป็นในการออมเพื่อการเกษียณอายุ ซึ่งจะก่อภาระการคลังด้านสวัสดิการสังคมมากขึ้น

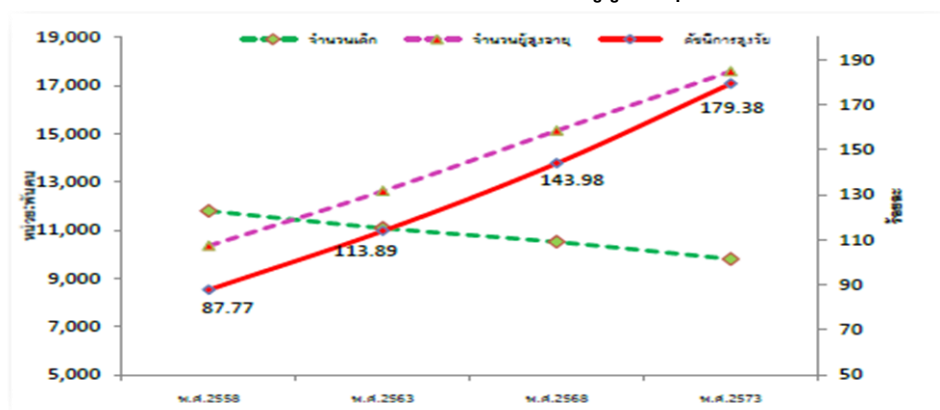
ความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์และการใส่ใจเรื่องสุขภาพทำให้อัตราการตายของคนลดลงและทำให้คนมีอายุยืนยาวมากขึ้นซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้โครงสร้างประชากรของไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในช่วงหลาย ๑๐ ปีที่ผ่านมา ด้วยเหตุนี้ ทำให้ประเทศไทยจะเริ่มเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ถึง พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยในขณะนั้นประเทศไทยมีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งหมด อนึ่ง จากผลประมาณการจำนวนผู้สูงอายุและดัชนีการสูงวัย (Ageing Index)^๔ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ภาพที่ ๗) บ่งชี้ว่าจำนวนประชากรสูงอายุมิแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๗๓ โดยรวมจะเห็นได้ว่าประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุและในอนาคตอันใกล้จะเริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์

^๒ อัจฉรา โยมสินธุ์ (๒๕๕๘) ศึกษากลุ่มตัวอย่าง ๗๔ คนซึ่งครอบคลุมผู้บริหารและครูจากโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาสถานศึกษาพอเพียงและจากโรงเรียนเครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “ชีวิตพอเพียงของครูแบบอย่าง” ณ วัดป่าเหล่ากนุง อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

^๓ คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ได้เสนอการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบสถาบันการเงินชุมชน ซึ่งครอบคลุมถึงสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กรมพัฒนาชุมชน พอช. กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และอื่น ๆ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาระบบสถาบันการเงินชุมชน เพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาสถาบันการเงินชุมชน ในการพัฒนาโครงข่ายสถาบันการเงินชุมชน กองทุนพัฒนาระบบสถาบันการเงินชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาสถาบันการเงินชุมชนในระยะยาว โดยแผนการขับเคลื่อนการปฏิรูปฯ ได้นำเสนอต่อประธานสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

^๔ ดัชนีการสูงวัยเป็นค่าดัชนีที่แสดงโครงสร้างการทดแทนกันของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป) กับกลุ่มประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี) หากดัชนีการสูงวัยมีค่าต่ำกว่า ๑๐๐ แสดงว่าจำนวนประชากรสูงอายุน้อยกว่าจำนวนเด็ก ในทางตรงข้าม หากดัชนีมีค่าสูงกว่า ๑๐๐ แสดงว่าจำนวนประชากรสูงวัยมีมากกว่าจำนวนประชากรเด็ก

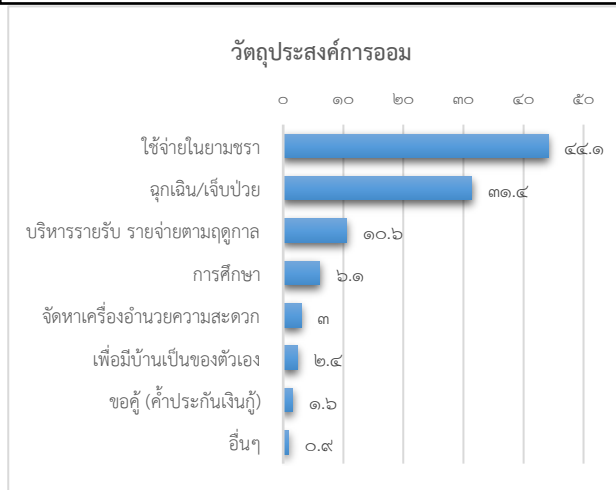
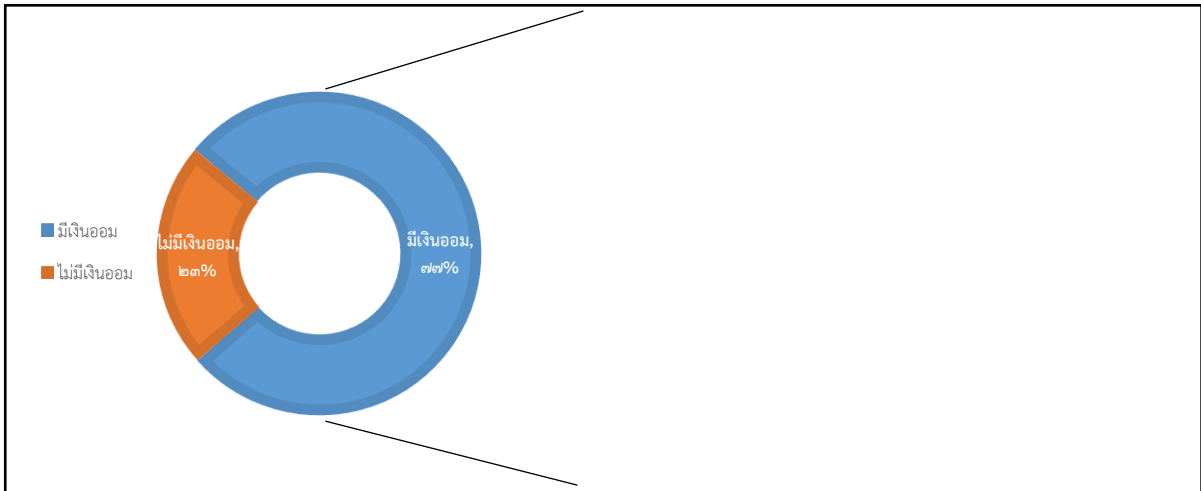
ภาพที่ ๗ แนวโน้มจำนวนผู้สูงอายุ

ที่มา : ประมาณการประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึง พ.ศ. ๒๕๘๓ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อนึ่ง จากผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี พ.ศ.๒๕๕๖ โดยธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่า ผู้มีเงินออมมีสัดส่วนค่อนข้างสูงถึงร้อยละ ๗๗.๔ ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดและในจำนวนนี้เป็นผู้ที่ออมเงินเพื่อใช้จ่ายในยามชราภาพประมาณร้อยละ ๔๔.๑ (ภาพที่ ๘) นอกจากนี้ ผลสำรวจยังพบว่า ในกลุ่มตัวอย่างที่มีเงินออมนั้น ร้อยละ ๒๕ มีการออมเงินเพื่อการเกษียณอายุและสามารถออมเงินได้ตามแผนที่วางไว้ และร้อยละ ๓๔.๓ มีการออมเงินเพื่อการเกษียณอายุแต่ยังไม่สามารถทำได้ตามแผนที่วางไว้ ทุกร้อยละ กลุ่มคนที่เหลืออีกร้อยละ ๔๐.๗ สุ่มเสี่ยงที่จะต้องประสบกับปัญหาฐานะทางการเงินในยามชราภาพ เพราะไม่มีการวางแผนการเงินและไม่ได้ออมเงินเพื่อรองรับค่าใช้จ่ายในช่วงชีวิตหลังการเกษียณอายุ

ภาพที่ ๘ สัดส่วนของผู้มีเงินออมและวัตถุประสงค์ของการออม (ร้อยละ)

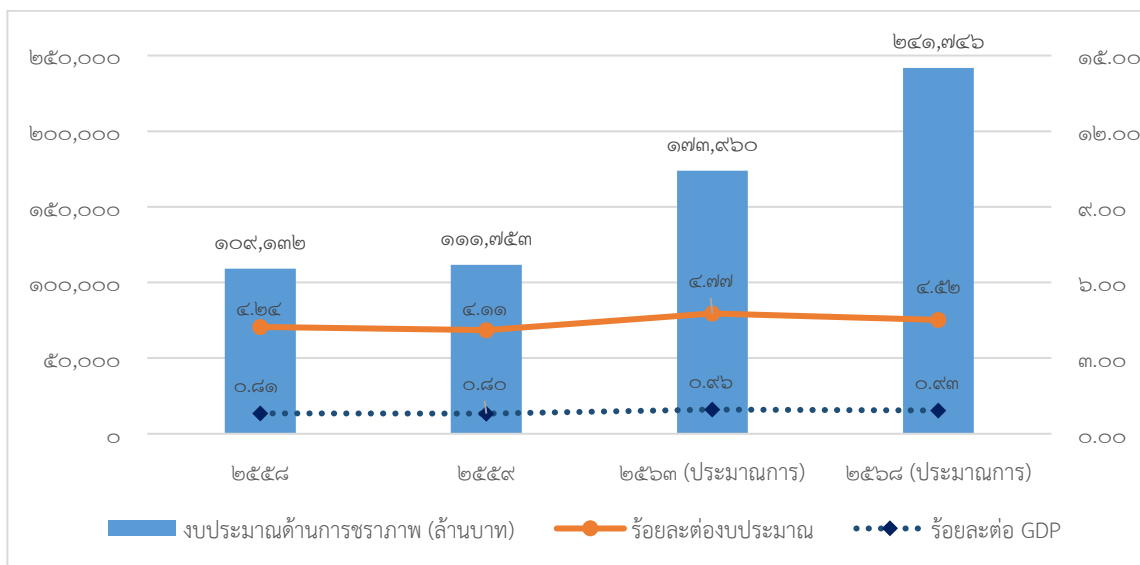

หมายเหตุ : คำนวณจากกลุ่มตัวอย่าง ๑๐,๖๒๗ ราย และจำนวนผู้มีเงินออม ๘,๒๒๙ ราย

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๖.

โดยรวมแล้ว กลุ่มคนที่กำลังจะเข้าสู่ช่วงวัยสูงอายุและเกษียณจากชีวิตการทำงานเป็นอีกกลุ่มคนหนึ่งที่น่าเป็นห่วง หากขาดการเตรียมตัวในเรื่องของการออมเงินเพื่อรองรับช่วงชีวิตภายหลังจากการเกษียณ ย่อมจะกลายเป็นปัญหาทางสังคมได้และเป็นภาระทางการคลังหากรัฐบาลต้องจัดสรรเงินงบประมาณจำนวนมากเป็นสวัสดิการแก่ผู้ชราภาพแทนที่จะนำไปใช้พัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ ทั้งนี้จากประมาณการงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลในการสร้างหลักประกันทางรายได้กรณีชราภาพให้แก่ประชาชน ในปี พ.ศ.๒๕๖๓ และ พ.ศ.๒๕๖๘ นั้น สำนักงานเศรษฐกิจการคลังคาดว่ารัฐบาลจะต้องจัดสรรงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุและสร้างหลักประกันทางสังคมกรณีชราภาพเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยจะเพิ่มขึ้นเป็น ๑.๗๔ แสนล้านบาท ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ และ ๒.๔๑ แสนล้านบาท ในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ จากเดิมที่ใช้งบประมาณ ๑ แสนล้านบาทในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ (ภาพที่ ๙) นอกจากนี้สัดส่วนงบประมาณรายจ่ายด้านหลักประกันทางรายได้กรณีชราภาพมีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับงบประมาณรายจ่ายทั้งหมด ซึ่งหมายความว่ารัฐต้องกันเงินงบประมาณในสัดส่วนที่มากขึ้นเป็นรายจ่ายเพื่อดูแลผู้สูงอายุและเป็นหลักประกันทางรายได้กรณีผู้ชราภาพแทนที่จะนำไปใช้ลงทุนพัฒนาขีดความสามารถของประเทศ

ภาพที่ ๙ ประมาณการรายได้รัฐบาลและรายจ่ายสวัสดิการผู้สูงอายุ
ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๔

- หมายเหตุ : ๑) ไม่รวมงบประมาณสำหรับการจ่ายเงินเบี้ยหวัดบำเหน็จบำนาญข้าราชการเนื่องจากพิจารณาว่าเป็น Deferred Income Payment
- ๒) รัฐให้เงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมกรณีชราภาพและสงเคราะห์บุตรในอัตราร้อยละ ๑ ของค่าจ้าง ซึ่งในทางปฏิบัติสำนักงานประกันสังคมนำเงินสมทบดังกล่าวจ่ายในกรณีสงเคราะห์บุตรจึงไม่มีงบประมาณกรณีชราภาพในส่วนนี้
- ๓) เงินสมทบเข้า กบข. กำหนดให้ปรับเพิ่มทุก ๔ ปีตามการปรับฐานเงินเดือนข้าราชการ
- ๔) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุกำหนดให้เป็นอัตราเดิม ๖๐๐ - ๑,๐๐๐บาทตลอดช่วงระยะเวลาที่ประมาณการ
- ที่มา : คณะทำงานขับเคลื่อนการปฏิรูปการออมเพื่อการชราภาพ, การปฏิรูประบบการออมเพื่อการชราภาพ. (ประมาณการโดยสำนักนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙)

ฉ) พฤติกรรมการอ่านที่ไม่สอดคล้องกับพลวัตความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

ในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งเน้นความรู้และนวัตกรรมนั้น ทักษะด้านการอ่านเป็นทักษะสำคัญหนึ่งในบรรดาทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และเป็นทักษะสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ (21st Century Skills) ซึ่งเน้นให้แต่ละบุคคลแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งแตกต่างจากยุคที่โรงงานอุตสาหกรรมเฟื่องฟู ทักษะความเป็นผู้เชี่ยวชาญอาจจะมี ความสำคัญมากกว่าทักษะชีวิต (Life Skill) อย่างไรก็ตามในยุคแห่งการเรียนรู้ในปัจจุบัน การอ่านมีความสำคัญ ไม่เพียงแต่ทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ แต่ยัง สร้างภูมิปัญญาและภูมิคุ้มกันทางปัญญาที่จะช่วยให้สามารถเตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ดี จากผลสำรวจพฤติกรรมการอ่านของคนไทยนั้น สำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า คนไทยโดยเฉลี่ยใช้เวลาในการอ่านเพียง ๖๖ นาทีต่อวันในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เพิ่มขึ้นจาก ๓๕ นาทีต่อวันในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ แม้คนไทยจะใช้เวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังอ่อนด้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ซึ่งอ่านหนังสือจำนวนมากกว่าคนไทยหลายเท่าตัว กล่าวคือ คนไทยอ่านหนังสือเฉลี่ยเพียง ๕ เล่ม ในขณะที่ คนเวียดนามอ่าน ๖๐ เล่ม คนสิงคโปร์อ่าน ๔๕ เล่ม และคนมาเลเซียอ่าน ๔๐ เล่มใน ๑ ปี ฉะนั้น หากประเทศไทยไม่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ใหม่ ย่อมทำให้คนรุ่นใหม่ ๆ ขาดทักษะ

ที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิตและยากต่อการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

๑.๓ ภาพรวมของระดับความรู้ทางการเงินและวินัยทางการเงินของคนไทย

ก) ระดับความรู้ทางการเงินของคนไทยค่อนข้างต่ำ

การวิเคราะห์ระดับความรู้ทางการเงินของคนไทยในหัวข้อนี้จะยึดผลการสำรวจของ ๒ หน่วยงานหลัก เนื่องจากมีการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก ประกอบด้วย (ก) ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ซึ่งร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติในการสำรวจระดับทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) ของคนไทยจำนวน ๑๐,๖๒๗ ราย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ตามกรอบการวัดผลขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD) ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน^๔ และ (ข) สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) ซึ่งร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (มูลนิธิ สวค.) ในการสำรวจความรู้ทางการเงินของคนไทยจำนวน ๕,๓๑๘ คนในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ในสามด้านเช่นเดียวกับ ธปท. แต่เน้นวิเคราะห์ความรู้ทางการเงินของประชาชนตามกลุ่มอาชีพเป็นหลัก

ผลการสำรวจของทั้งสองหน่วยงานโดยสังเขปสรุปได้ดังนี้

- **ความรู้ทางการเงินของคนไทยโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ** : การศึกษาของ ธปท. ชี้ว่าคนไทยด้อยความรู้ทางการเงิน โดยมีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม (ตารางที่ ๒) และคนไทยมากกว่าร้อยละ ๓๐ มีคะแนนความรู้ทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ในขณะที่ สศค. พบว่า **คนไทยส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๗๓ มีความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำถึงต่ำที่สุด** (ภาพที่ ๑๐)

- **คนไทยมีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของ ๑๔ ประเทศที่ร่วมโครงการสำรวจทักษะทางการเงินกับ OECD^๖** โดยคนไทยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ ๑๒.๙ (ร้อยละ ๕๘.๕ ของคะแนนเต็ม) ในขณะที่คะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยของ ๑๔ ประเทศอยู่ที่ ๑๓.๗ คะแนน (ร้อยละ ๖๒.๓)

ตารางที่ ๒ คะแนนทักษะทางการเงินโดยเฉลี่ยของคนไทย

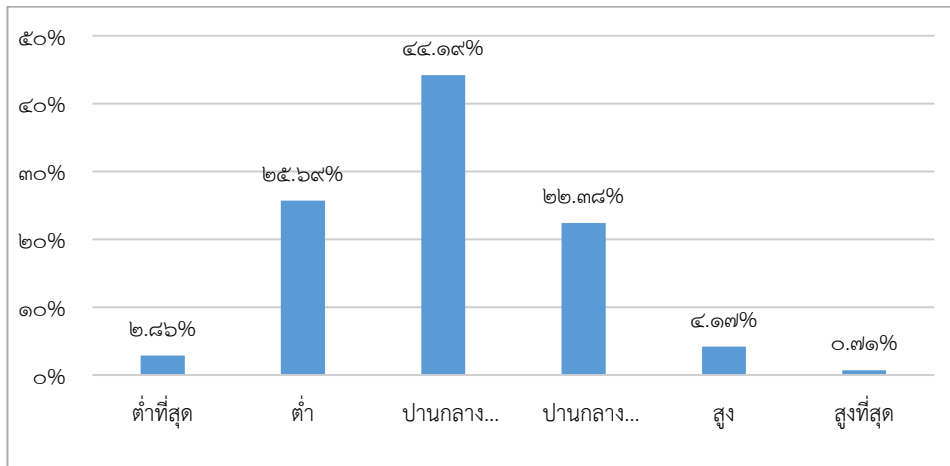
	คะแนนเฉลี่ย	% ต่อคะแนนเต็ม	คะแนนต่ำสุด	คะแนนสูงสุด/คะแนนเต็ม
ทักษะทางการเงิน	๑๒.๙	๕๘.๕	๑	๒๒
๑) ความรู้ทางการเงิน	๓.๗	๔๖.๘	๐	๘
๒) พฤติกรรมทางการเงิน	๕.๙	๖๕.๖	๐	๙
๓) ทัศนคติทางการเงิน	๓.๒	๖๔.๕	๑	๕

ที่มา : ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงินธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานผลสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี พ.ศ. ๒๕๕๖.

^๔ ความรู้ทางการเงินหรือทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) ตามคำนิยามของ OECD คือ การตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญความชำนาญทัศนคติและพฤติกรรมในลักษณะที่มีผลให้บุคคลเกิดการตัดสินใจทางการเงินที่ดี และในที่สุดจะช่วยส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพทางการเงินที่ดี

^๖ ประเทศที่เข้าร่วมโครงการสำรวจกับ OECD ประกอบด้วยประเทศอัลบาเนีย อาร์เมเนีย เซอร์เบีย บลิก เอสโตเนีย เยอรมัน ฮังการี ไอร์แลนด์ มาเลเซีย นอร์เวย์ เปรู โปแลนด์ แอฟริกาใต้ สหราชอาณาจักร และหมู่เกาะบริติชเวอร์จิน

ภาพที่ ๑๐ สัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้ทางการเงินภาคประชาชนปี พ.ศ. ๒๕๕๖

ที่มา : สศค. และมูลนิธิ สวค., บทสรุปผู้บริหาร โครงการการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนปี พ.ศ. ๒๕๕๖

■ **กลุ่มคนที่ควรได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษเนื่องจากมีระดับความรู้ทางการเงินต่ำกว่ากลุ่มอื่น** โดยพิจารณาตามแต่ละมิติต่าง ๆ ดังนี้

✓ **มิติเชิงพื้นที่** : ประมาณครึ่งหนึ่งของจังหวัดทั้งหมดในประเทศไทยมีผลการสำรวจทักษะทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ต่ำทั้งนี้ จังหวัดที่อยู่ชายขอบของภาคและหลายจังหวัดที่อยู่ห่างไกลจากจังหวัดศูนย์กลางธุรกิจของภาคควรได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษ (ภาพที่ ๑๑)

✓ **มิติด้านอายุ** : กลุ่มคนวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง ๑๕ - ๑๙ ปี และกลุ่มคนวัยเกษียณที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไปเป็นกลุ่มที่มีทักษะความรู้ทางการเงินต่ำกว่ากลุ่มอายุ ๒๐ - ๕๙ ปี

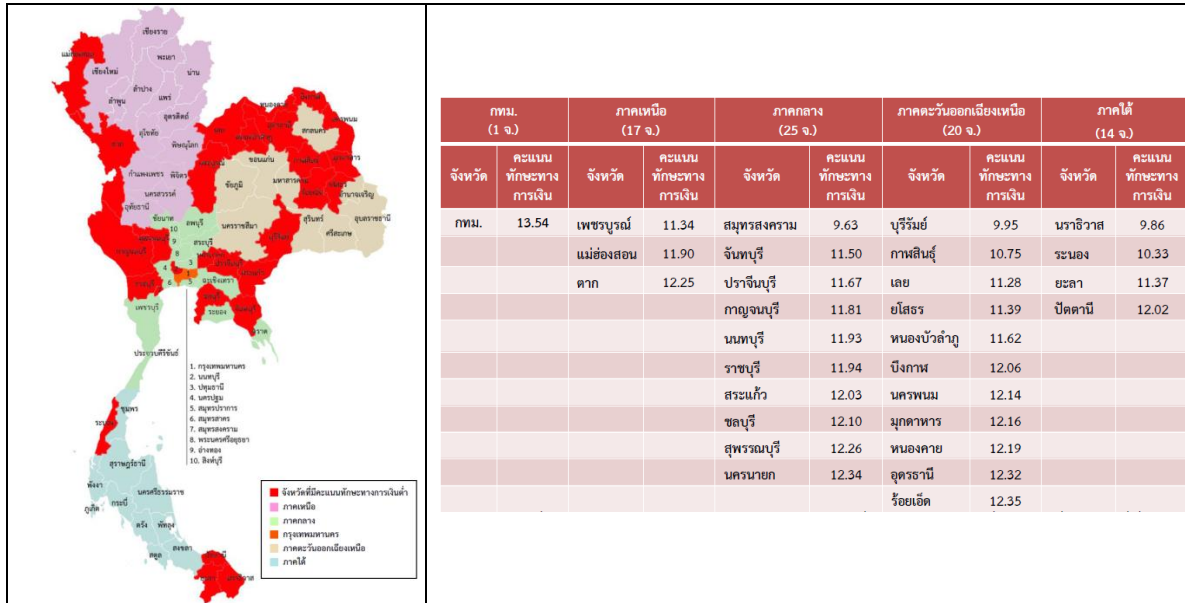
✓ **มิติด้านระดับการศึกษา** : กลุ่มคนที่มีการศึกษาน้อยโดยเฉพาะในระดับที่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษ

✓ **มิติด้านรายได้** : ผู้ที่มีรายได้ต่ำเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพราะคนกลุ่มนี้มักไม่มีรายได้เหลือที่จะนำไปจัดสรรเป็นเงินออมและไม่คิดถึงการวางแผนทางการเงิน

✓ **มิติด้านอาชีพ** : ลูกจ้างเอกชน เกษตรกร แม่บ้าน สีมวลชน รวมถึงผู้ที่มีอาชีพอิสระและมีรายได้ต่ำ หรือผู้ที่ทำธุรกิจส่วนตัว เป็นกลุ่มที่มีระดับความรู้ทางการเงินค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะในกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ในระบบควบคุมครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน จึงควรได้รับความเอาใจใส่เป็นพิเศษ

■ **ผู้ที่มีความรู้ทางการเงินต่ำมักขาดความรู้ทางการเงินในหลายด้าน** เช่น การออมเงิน การจัดทำบัญชีการเงินส่วนตัว การจัดทำแผนทางการเงิน การบริหารจัดการรายจ่าย การลงทุนในผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม

ภาพที่ ๑๑ แผนที่ประเทศไทยแสดงระดับทักษะทางการเงินรายจังหวัดและจังหวัดที่มีคะแนนทักษะทางการเงินในเกณฑ์ต่ำในแต่ละภาค

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี ๒๕๕๖.

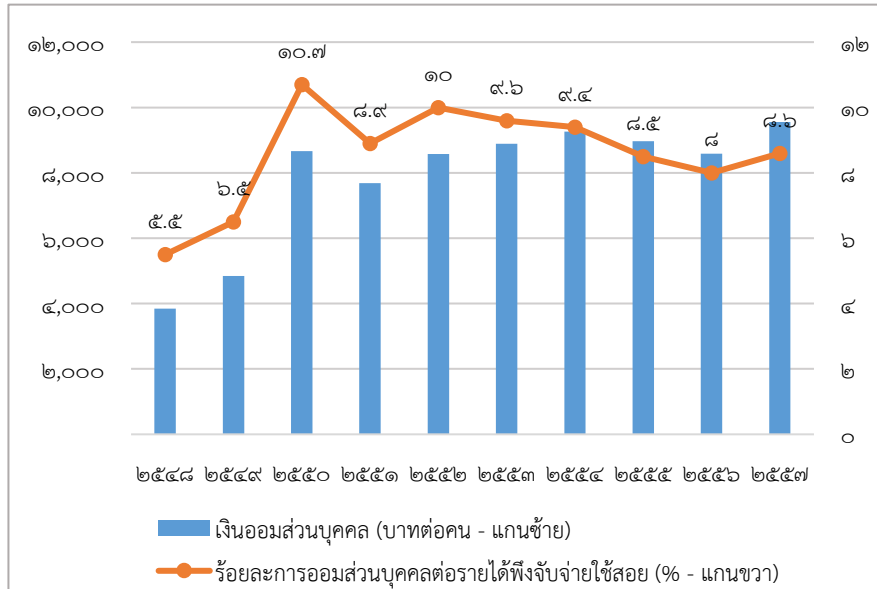
ข) วินัยทางการเงินมีแนวโน้มแย่ลง

วินัยทางการเงินนับเป็นหลักการพื้นฐานที่จะทำให้ประชาชนมีภูมิคุ้มกันและสามารถรับมือกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้โดยไม่ทำให้ต้องประสบกับความเสียหายอย่างสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม วินัยทางการเงินเป็นหลักคิดที่วัดเป็นตัวเลขนมาตรฐานเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นได้ยาก แต่รายงานฉบับนี้ทำการประเมินโดยอ้อมจากระดับภูมิคุ้มกันหรือพัฒนาการในการสร้างภูมิคุ้มกัน เช่น สัดส่วนเงินออมต่อรายได้ของครัวเรือน และสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้

หากพิจารณาตัวชี้วัดทั้งสองข้างต้น โดยรวมพบว่าในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นต้นมา วินัยทางการเงินของคนไทยมีแนวโน้มแย่ลงเล็กน้อย ประการที่หนึ่ง คนไทยโดยเฉลี่ยมีการออมเงินคิดเป็นสัดส่วนที่น้อยลงเมื่อเทียบกับรายได้พึงจ่ายใช้สอยส่วนบุคคล (Disposable Personal Income) จากร้อยละ ๑๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นร้อยละ ๘.๖ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ทั้ง ๆ ที่โดยเฉลี่ยมีการออมเงินจำนวนเพิ่มขึ้นจาก ๘,๕๗๖ บาทต่อคนในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็น ๙,๕๖๑ บาทต่อคนในปี พ.ศ.๒๕๕๗ (ภาพที่ ๑๒) ซึ่งสะท้อนได้ว่าคนไทยเฉลี่ยมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในช่วงที่ผ่านมา ประการที่สอง แม้ว่าภาพรวมภาระหนี้ (หนี้เงินต้นและดอกเบี้ย) ของครัวเรือนไทยเมื่อเทียบกับรายได้ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักในช่วงที่ผ่านมาและอยู่ในระดับร้อยละ ๒๗ - ๒๘ เท่านั้น แต่พิจารณาตามชั้นรายได้ปรากฏว่า ครัวเรือนจนที่สุดมีความเปราะบางและน่าเป็นห่วงมากที่สุด ในแง่ของความสามารถในการชำระหนี้ (Debt Serviceability) ในอนาคตโดยจะเห็นได้จากสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของครัวเรือนกลุ่มนี้ที่มีค่าสูงถึงร้อยละ ๔๗ - ๔๙ (ภาพที่ ๑๓) หากครัวเรือนจนที่สุดกลุ่มนี้ไม่ยึดหลักการของความพอเพียงและความมีเหตุผลตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy) และยังคงใช้จ่ายโดยขาดความรอบคอบและไม่พยายามเก็บออมสำหรับใช้ในยามฉุกเฉินจนทำให้ต้องผิมนัดชำระหนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อฐานะทางการเงินของสถาบันการเงินที่ปล่อยกู้ และความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มจากสถาบันการเงินซึ่งจะกระทบต่อการบริโภคและการลงทุน

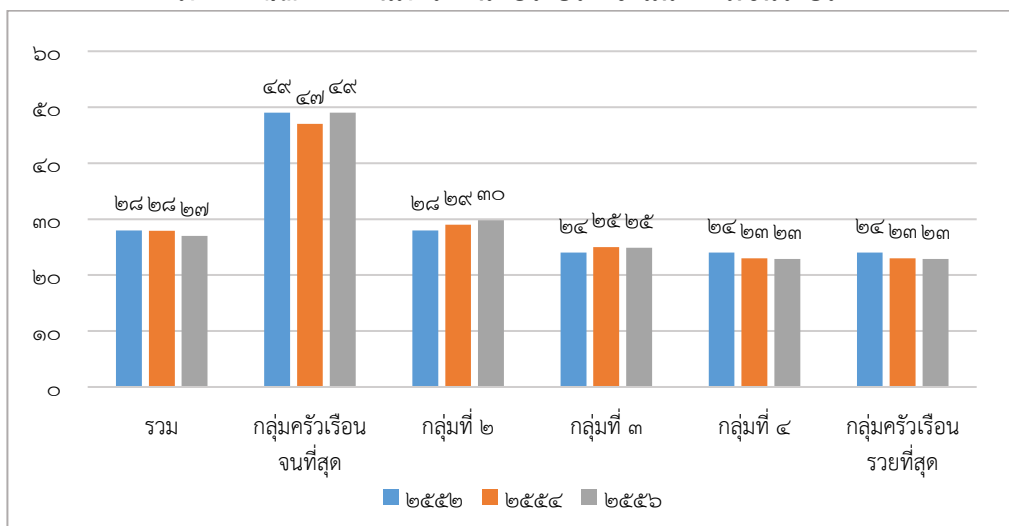
นอกจากนั้น หากจะประเมินว่าคนไทยได้มีการวางแผนทางการเงินเพื่อรองรับการเกษียณอายุแล้วหรือไม่ การสำรวจของ ธปท. ชี้ว่ามีคนไทยเพียงส่วนน้อยจำนวนหนึ่งในสี่ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้มีการวางแผนทางการเงินและสามารถทำได้ตามแผน ในขณะที่อีกกลุ่มตัวอย่างสามในสี่ยังไม่สามารถทำได้ตามแผนที่วางไว้หรือแม้กระทั่งยังไม่เคยคิดหรือวางแผนมาก่อน (ภาพที่ ๑๔)

ภาพที่ ๑๒ การออมเงินของภาคครัวเรือน

ที่มา : สำนักบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ภาพที่ ๑๓ สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ จำแนกตามชั้นรายได้

ที่มา : อธิภัทร มุกิตาเจริญและคณะ (๒๕๕๘)

ภาพที่ ๑๔ การออมเพื่อเกษียณอายุเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่
(หน่วย : ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีเงินออม)

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทย ปี ๒๕๕๖.

อย่างไรก็ดี ในช่วงที่ผ่านมา หน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) ได้จัดทำโครงการพัฒนาและกิจกรรมต่าง ๆ โดยมุ่งหวังที่จะช่วยแก้ปัญหาของคนและชุมชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของคนและชุมชน แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในการขยายผลไปสู่การแก้ปัญหาในระดับชาติ ตัวอย่างเช่น

- พอช. ดำเนินโครงการบ้านมั่นคงเพื่อช่วยแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัย คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างบูรณาการโดยอาศัยชุมชนเป็นแกนหลักในการแก้ปัญหา โดยมีภาคีต่าง ๆ เช่น หน่วยงานท้องถิ่น เทศบาล สถาบันการศึกษา นักพัฒนา ฯลฯ ให้ความร่วมมือและสนับสนุนงานด้านต่าง ๆ เนื่องจากคนในชุมชนเป็นเจ้าของปัญหา จึงควรเข้าใจถึงปัญหาของตนเอง คิดค้นความต้องการร่วมกัน กำหนดและวางแผนการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง (Demand driven) ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยไม่รอคอยแต่การสนับสนุนจากภายนอกหรือทำตามแผนของหน่วยงาน (Supply driven) โดยรวมแล้ว ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงการบ้านมั่นคงอยู่ที่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสร้างความเข้าใจและมีความเห็นร่วมกันของคนในชุมชนรวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการสร้างวินัยในการออม การควบคุมและตัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นต่าง ๆ และการจัดระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญก่อนที่จะได้รับการสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อนำมาสร้างบ้าน

- สสส. ได้พยายามผลักดันแนวคิดการมีความสุขทางการเงิน (Happy Money) โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเงินและจัดการชีวิต กล่าวคือ แนวทางในการบริหารจัดการเงินที่ดีแบบองค์รวมและสร้างสมดุลทางการเงินครอบคลุมตั้งแต่การหาวิธีเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายรวม ออมเงิน กู้ยืมเงิน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินอย่างยั่งยืน รวมถึงการปลูกจิตสำนึกด้านวินัยทางการเงิน ทั้งนี้ สสส. ได้ประสานความร่วมมือกับบริษัทเอกชนหลายแห่งที่มีความมุ่งมั่นที่จะช่วยแก้ไขปัญหาด้านการเงินของพนักงาน เช่น การแก้ปัญหาการใช้เงินเกินตัวและหนี้สินบัตรเครดิตของพนักงานของบริษัท ดาสโก้ จำกัด ซึ่งเป็นผู้ผลิตอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับเด็ก การแก้ปัญหาด้านความรู้ทางการเงินและการใช้เงินเกินตัวของพนักงานของบริษัท พาเนลพลัส จำกัด ซึ่งเป็นผู้ผลิตเอ็มดีเอฟปาร์ติเกิลบอร์ด และไม้เคลือบผิวเมลามีนเป็นต้น โดยรวมแล้ว ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านการเงิน

ของพนักงานภาคเอกชน คือ ตัวผู้บริหารที่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นผู้นำในการสร้างความตระหนักรู้ ในปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร ความร่วมมือของหัวหน้างานในการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อการ สื่อสารและแก้ไขปัญหา และการสร้างช่องทางในการสื่อสารปัญหาและให้คำปรึกษากับพนักงาน

๑.๓ ปัญหาของ “วิธีการให้ความรู้ทางการเงินแบบเดิม”

ในช่วงที่ผ่านมา แม้ว่าหน่วยงานและองค์กรหลายแห่งในประเทศไทยพยายามจะช่วยแก้ไขปัญหา การขาดความรู้ทางการเงินของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ แต่การพัฒนาความรู้ทางการเงินภาคประชาชนและ การขับเคลื่อนการให้ความรู้ทางการเงินโดยรวมยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร คนไทยโดยเฉลี่ยมีความรู้ทาง การเงินอยู่ในเกณฑ์ต่ำและยังไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการทาง การเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ จุดอ่อนหรือปัญหาที่สำคัญของวิธีการให้ความรู้ทางการเงินแบบเดิม

ก) มีหลายหน่วยงานให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่ประชาชน แต่ทำงานแบบแยกส่วน (Fragmented) ขาดการบูรณาการงานร่วมกัน จึงทำให้ไม่มีความสอดคล้องกันทั้งในแง่ความร่วมมือ และการจัดทำเนื้อหาหลักสูตรมาตรฐานร่วมกัน

การพัฒนากิจกรรมหรือโครงการให้ความรู้ทางการเงินต่าง ๆ ค่อนข้างกระจัดกระจาย (Fragmented) ขาดการบูรณาการการพัฒนาาร่วมกันระหว่างหน่วยงาน โดยที่หน่วยงานอิสระและ ภาคเอกชนมีการจัดทำโครงการเพื่อให้ความรู้ทางการเงินและเสริมสร้างวินัยทางการเงินแก่กลุ่มเป้าหมาย ต่าง ๆ ของตนเอง ในขณะที่เดียวกันเนื้อหาสาระมักจำกัดอยู่ภายใต้กรอบพันธกิจขององค์กรเท่านั้น (ตารางที่ ๓) โดยที่ไม่ได้มีการพัฒนาหลักสูตรหรือกำหนดมาตรฐานความรู้ทางการเงินที่เหมาะสมสำหรับ กลุ่มเป้าหมายแต่ละช่วงวัย ซึ่งอาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อน ไม่ครอบคลุม และอาจไม่ตรงกับความต้องการของ ประชาชนเท่าที่ควร ตัวอย่างกลุ่มเป้าหมาย เช่น ประชาชน นักเรียน นักศึกษา ครู เกษตรกร โดยที่มีเนื้อหา ครอบคลุมตั้งแต่ความรู้ทั่วไปด้านการออม การลงทุน การวางแผนการเงิน การบริหารความเสี่ยง การวางแผนเกษียณ ไปถึงการแก้ปัญหาหนี้ นอกจากนี้ แต่ละหน่วยงานได้เลือกใช้สื่อหรือรูปแบบการให้ ความรู้ที่แตกต่างกันไป เช่น สื่อออนไลน์ วีดิทัศน์ การอบรมและสัมมนา เป็นต้น แต่ก็ยังไม่สามารถสื่อสารให้ เกิดผลในการปรับพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายได้ เพราะขาดการทำวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ทราบถึงข้อมูล เชิงลึก (Consumer Insight) ของกลุ่มเป้าหมาย จึงทำให้ไม่มีข้อมูลเพียงพอสำหรับการวางกลยุทธ์ในการ สื่อสารให้มีประสิทธิภาพและตรงกับความต้องการหรือเหมาะสมกับวัยของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในด้านเนื้อหา (Content) วิธีการหรือแนวทาง (Methodology) ช่องทางการสื่อสาร รวมถึงประเภทสื่อที่ควรเลือกใช้ผลที่ ตามมา คือ ภาพของการขับเคลื่อนการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินและเสริมสร้างวินัยทางการเงินยังไม่เป็น การขับเคลื่อนองคาพยพทุกภาคส่วนของประเทศ (All the parts of the country)

ตารางที่ ๓ กลุ่มเนื้อหาความรู้ทางการเงินของหน่วยงานต่าง ๆ

Content	Financial Institution/Organization										
	BOT	SEC	TFIIC/ ^๑	GPF/ ^๒	DPA/ ^๓	CAD/ ^๔	MOE/ ^๕	VISA	TBMA/ ^๖	GSB & BAAC/ ^๗	NCB/ ^๘
Financial planning	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓			
Income generation	✓	✓		✓			✓	✓			
Saving	✓	✓		✓	✓		✓	✓		✓	
Investment	✓	✓	✓	✓			✓		✓		
Credit & debt management	✓	✓		✓			✓	✓			✓
Protection and insurance	✓	✓			✓						
Getting helps & information	✓	✓			✓	✓	✓	✓			

- หมายเหตุ ^{๑/} Thailand Financial Instrument Information Center (ศูนย์ข้อมูลตราสารการเงินแห่งประเทศไทย)
^{๒/} Government Pension Fund (กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ หรือ กบข.)
^{๓/} Deposit Protection Agency (สถาบันคุ้มครองเงินฝาก)
^{๔/} Cooperative Auditing Department (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์)
^{๕/} Ministry of Education (กระทรวงศึกษาธิการ)
^{๖/} The Thai Bond Market Association (สมาคมตลาดตราสารหนี้ไทย)
^{๗/} Government Savings Bank (ธนาคารออมสิน) Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร)
^{๘/} National Credit Bureau (บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด)

ที่มา : มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลังและ <http://www.diy@wealth.com/> (สนับสนุนโดย สสส.)

ข) มีการผลักภาระหน้าที่ไปให้เพียงบางหน่วยงาน

การให้ความรู้ทางการเงินของผู้ที่อยู่ในช่วงวัยเรียนส่วนใหญ่เน้นบทบาทของโรงเรียนและครูเป็นตัวกลางในการให้ความรู้ทางการเงินแก่นักเรียน ทั้ง ๆ ที่ครูมีภาระและหน้าที่ความรับผิดชอบในการสอนเนื้อหาวิชาหลักต่าง ๆ อยู่แล้ว ในขณะที่ระบบการศึกษาไทยกำลังประสบกับปัญหาความขาดแคลนครู โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก^๗ อีกทั้งครูไม่ได้มีความชำนาญในเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรู้ทางการเงินโดยรวมแล้ว การไม่คำนึงถึงความพร้อมของครูทำให้ครูผู้สอนมีภาระการสอนเพิ่มเติมและทำให้ไม่สามารถสอนเนื้อหาวิชาหลักได้อย่างเต็มที่ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและคุณภาพการสอนในวิชาหลัก อนึ่ง ความมุ่งหวังที่จะกำหนดให้ความรู้ทางการเงินเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ได้เป็นเพียงตัวอย่างเดียวที่สะท้อนถึงภาระที่เพิ่มขึ้นของครู แต่ที่ผ่านมาได้มีการปรับหลักสูตรโดยให้ความสำคัญกับความรู้พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ พลเมือง เป็นต้น

^๗ การศึกษาเรื่อง “ปัญหาขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็กแก้ไขอย่างไรดี” ของ ศุภณัฐ ตรีคุณวัฒน์(๒๕๕๘) ระบุว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีโรงเรียนขนาดเล็กประมาณ ๑.๕ หมื่นแห่งและในจำนวนนี้ ประมาณร้อยละ ๙๐ มีจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียนหรือขาดแคลนครูรวมกันมากถึง ๔.๓ หมื่นคน

โดยรวมแล้ว การพัฒนาความรู้ทางการเงินของเด็กและเยาวชน มักผลัดภาระไปให้ฝ่ายต่าง ๆ เช่น ครู โรงเรียน หน่วยงานหรือองค์กรของภาครัฐและเอกชน แต่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับบทบาทของ พ่อและแม่ ซึ่งน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่สุดในการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชน

ค) สถาบันการเงินชุมชนและบุคลากรไม่มีความพร้อมในการให้ความรู้และข้อมูล

ปัญหาการขาดความรู้ทางการเงินและการบริหารจัดการเงินไม่ได้เกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคลเท่านั้น แต่สถาบันการเงินชุมชนต่าง ๆ ที่ให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนระดับฐานรากมักขาดความรู้และความชำนาญด้านการบริหารจัดการทางการเงิน ขาดมาตรฐานในการบริหารงานและการบริหารจัดการความเสี่ยงด้วยเช่นกัน

อนึ่ง ที่ผ่านมาในระดับชุมชน กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ผู้มีรายได้น้อยในเมือง และประชาชนที่อยู่ห่างไกลในชนบท^๘ ได้ร่วมกันจัดตั้งองค์กรการเงินชุมชนขึ้นซึ่งมีชื่อเรียกหลากหลาย เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนเมือง เป็นต้น เพื่อเป็นกลไกที่จะลดความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสของประชาชนในการเข้าถึงบริการของรัฐหรือของสถาบันการเงินในระบบพัฒนาสมาชิกในชุมชนให้เกิดวินัยการออม และการวางแผนเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว รวมถึงช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชน ตลอดจนช่วยพัฒนาโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคมและสร้างความมั่นคงในระดับท้องถิ่น เช่น ทำหน้าที่ให้บริการด้านการเงินเพื่อเป็นแหล่งทุนในการพัฒนาอาชีพ ต่อยอดอาชีพเดิมหรือพัฒนาอาชีพใหม่ ให้บริการด้านการออมและการจัดการสวัสดิการสังคม แก้ไขปัญหาของชุมชน ฯลฯ ผ่านระบบชุมชน พลังกลุ่มหรือพลังชุมชนซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและความร่วมมือของคนในชุมชน โดยที่แต่ละองค์กรการเงินชุมชนมีรูปแบบการบริหารจัดการที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่นขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่

ในปัจจุบันสามารถแบ่งองค์กรการเงินชุมชนต่าง ๆ ออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) *องค์กรการเงินชุมชนกึ่งในระบบ* ซึ่งมีกฎหมายรองรับ มีฐานะเป็นนิติบุคคล ได้แก่ สหกรณ์ประเภทต่าง ๆ กลุ่มเครดิตยูเนียน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น ๒) *องค์กรการเงินชุมชนแบบพึ่งตนเอง* โดยที่ชุมชนริเริ่มดำเนินการกันเอง ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ ธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนเมือง เป็นต้นในปัจจุบัน แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้มีการจัดการและเปิดเผยข้อมูลขององค์กรการเงินประเภทต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน แต่จากการเก็บข้อมูลจากหลายแหล่ง คาดว่า องค์กรการเงินชุมชนมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่า ๑.๒๕ แสนแห่ง และดูแลสมาชิกรวมกันไม่น้อยกว่า ๓๐ ล้านราย ร้อยละ ๔๖ ของประชากรทั้งประเทศ (ตารางที่ ๔) อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ทุกองค์กรมีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถให้ความรู้ทางการเงินให้แก่สมาชิกในชุมชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคณะผู้บริหารองค์กรหรือกรรมการมีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการเงินค่อนข้างจำกัด ส่วนใหญ่เป็นเพียงการให้บริการทางการเงินตามสิทธิของสมาชิกเท่านั้น นอกจากนี้ องค์กรการเงินชุมชนส่วนใหญ่ขาดโครงสร้างที่เอื้อให้เกิดความยั่งยืนและขาดการบริหารจัดการอย่างบูรณาการ

^๘ กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ผู้มีรายได้น้อยในเมือง และประชาชนที่อยู่ห่างไกลในชนบท มีลักษณะร่วมที่สำคัญ คือ มีฐานะยากจน เป็นแรงงานนอกระบบ มีรายได้ไม่แน่นอน เป็นผู้ที่ไม่ถึงระบบสวัสดิการ การบริการด้านการเงิน และสิ้นเชิงที่จำเป็นต้องดำรงชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีอยู่ในระบบทั้งรัฐและเอกชน

ตารางที่ ๓ จำนวนองค์กรการเงินฐานรากและสมาชิก

	จำนวนกลุ่ม/องค์กร	จำนวนสมาชิก (ล้านราย)
ธนาคารหมู่บ้าน ^๑	๑,๒๙๐	๐.๒๔
กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ^๑	๔๓๐	๐.๓๔
กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนเมือง ^๑	๑,๕๑๙	๐.๘๕
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ^๑	๓๕,๘๙๑	๔.๕๖
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ^๒	๗๙,๒๕๕	๑๒.๘๐
สหกรณ์ประเภทต่าง ๆ ^๓	๗,๐๑๙	๑๑.๔๙
รวม	๑๒๕,๔๐๔	๓๐.๒๘

ที่มา : ^๑ นางสาวพรรณทิพย์ เพชรมาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ปี ๒๕๕๓

^๒ สำนักงบประมาณของรัฐสภา, รายงานการศึกษากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน ๒๕๕๖)

^๓ กรมส่งเสริมสหกรณ์ (ข้อมูล ณ วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๙)

นอกจากองค์กรการเงินระดับฐานรากข้างต้นแล้ว กองทุนการออมแห่งชาติเป็นอีกหน่วยงานหนึ่ง ที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งได้ไม่นานและมีขนาดเล็กทั้งในแง่ทรัพยากรทางการเงินและจำนวนบุคลากร จึงทำให้ไม่สามารถขยายผลความสำเร็จของโครงการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนได้ในวงกว้าง กล่าวคือ กองทุนการออมแห่งชาติมีจำนวนพนักงานเพียง ๓๐ คน แต่ต้องดูแลสมาชิกกว่า ๔ แสนคน จากจำนวนแรงงานประมาณ ๒๕ ล้านคน ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน

ง) ขาดการวิเคราะห์และทำความเข้าใจถึงแก่นของปัญหาของคนในแต่ละกลุ่ม

ในทางปฏิบัติ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อลดความเสี่ยงทางการเงินนับเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างวินัยทางการเงินแต่การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ผ่านมามักเป็นในรูปของการให้ความรู้ทางการเงินและการสร้างความตระหนัก (Awareness) ซึ่งไม่ได้สร้างแรงจูงใจ (Incentive) ในการปฏิบัติตามและไม่ทำให้เกิดวินัยทางการเงินได้ ทั้งนี้ การแก้ปัญหาหนี้สินของกลุ่มคนต่าง ๆ มักยังไม่เน้นประเด็นหลักขาดความเข้าใจในแก่นของปัญหา เช่น ครัวเป็นหนี้มาก มาจากหลายสาเหตุองค์ประกอบของความไม่รู้อการนับถือนำตาในทางสังคม วัฒนธรรม เป็นต้น ในบางโครงการที่อบรมเด็กนักเรียนเป็นลักษณะของการลงทุนซึ่งอันตรายมาก นอกจากนั้น ไม่ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์แยกตามช่วงอายุทั้ง ๆ ที่แต่ละกลุ่มวัยมีเรื่องที่ควรใส่ใจแตกต่างกัน

จ) ขาดการสื่อสารทางการตลาดในลักษณะที่เป็นการรณรงค์ระดับชาติ (National Campaign)

แม้ว่าหลายหน่วยงานพยายามส่งสัญญาณความสำคัญของความรู้ทางการเงินผ่านสื่อทั้งที่เป็นสื่อหลัก เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อดิจิทัลในแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายและรวดเร็วในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แต่ก็ไม่ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยังไม่เคยมีการจัดทำโครงการรณรงค์ในระดับชาติ (National Campaign) อย่างต่อเนื่องแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการสื่อสารและกระตุ้นค่านิยมการออมและความสำคัญของวินัยทางการเงิน ในทางตรงกันข้าม ภาครัฐกิจการค้าใช้สื่อโฆษณาเป็นเครื่องมือการตลาดในการชักจูง กระตุ้นพฤติกรรม การบริโภคสินค้าและบริการและย้าเตือนความทรงจำของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง กระแสบริโภคนิยมในสังคมที่เกิดขึ้นย่อมมีผลลดทอนประสิทธิภาพของโครงการและความพยายามที่กระตุ้นวินัยทางการเงินของคนในสังคม

๑.๔ แนวทางปฏิบัติในต่างประเทศ

แม้ว่าหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้จัดทำโครงการให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องตามกรอบพันธกิจของหน่วยงาน แต่ก็มีได้มีการบูรณาการความร่วมมือในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องแบบองค์รวม การที่ขาดการประสานร่วมมือและบูรณาการงานร่วมกันที่ผ่านมาส่วนสำคัญเป็นเพราะประเทศไทยยังไม่มีแผนแม่บทที่จะช่วยทำให้เกิดการขับเคลื่อนโครงการให้ความรู้และเสริมสร้างวินัยทางการเงินแก่ประชาชนไปในทิศทางและแนวทางการทำงานที่สอดคล้องประสานระหว่างหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งแตกต่างจากประสบการณ์ของต่างประเทศที่มีแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติในการยกระดับความรู้ทางการเงินของประชาชน (ตาราง ๔ แสดงรายชื่อประเทศที่มีแผนยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญระดับชาติว่าด้วยความรู้ทางการเงิน อยู่ระหว่างการออกแบบหรือวางแผนยุทธศาสตร์)

ตารางที่ ๔ สถานภาพของแผนยุทธศาสตร์ว่าด้วยความรู้ทางการเงิน (ณ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘)

สถานภาพของแผนฯ	จำนวน (ประเทศ)	รายชื่อ
๑)แผนยุทธศาสตร์ฯ อยู่ระหว่างการปรับปรุง/แผนยุทธศาสตร์ฯ ฉบับที่ ๒ อยู่ระหว่างการบังคับใช้	๑๑	ออสเตรเลีย สาธารณเช็ก ญี่ปุ่น มาเลเซีย เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ สาธารณรัฐสโลวัก สเปน สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา
๒)แผนยุทธศาสตร์ฯ ฉบับที่ ๑ อยู่ระหว่างการบังคับใช้	๒๓	อเมเนีย เบลเยียม บราซิล แคนาดา โครเอเชีย เดนมาร์ก เอสโตเนีย กานา ฮังการี อินเดีย อินโดนีเซีย ไอร์แลนด์ อิสราเอล เกาหลี ลักเวีย โมร็อกโก ไนจีเรีย โปรตุเกส รัสเซีย สโลเวเนีย แอฟริกาใต้ สวีเดน ตุรกี
๓)แผนยุทธศาสตร์ฯ อยู่ระหว่างการออกแบบ	๒๕	อาร์เจนตินา ซิลี จีน โคลอมเบีย คอสตาริกา เอลซาวาดอร์ ฝรั่งเศส กัวเตมาลา เคนยา คีร์กีซสถาน เลบานอน มาลาวี แม็กซิโก ปากีสถาน ปารากวัย เปรู โปแลนด์ โรมาเนีย ซาอุดีอาระเบีย เซอร์เบีย แทนซาเนีย <i>ไทย</i> อุกันดา อูรุกวัย แซมเบีย
๔)แผนยุทธศาสตร์ฯ อยู่ในขั้นตอนของการวางแผน	๕	ออสเตรเลีย มาเซโดเนีย ฟิลิปินส์ ยูเครน ซิมบับเว

ที่มา : OECD, *National Strategies for Financial Education OECD/INFE Policy Handbook*.

ตัวอย่างวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ประเทศต่าง ๆ

<p style="text-align: center;">National Strategy for Financial Literacy ๒๐๑๑ ของสหรัฐอเมริกา</p> <p>วิสัยทัศน์ : ประชาชนชาวอเมริกันและครอบครัวมีสุขภาวะทางการเงิน (Financial Well-being) ที่ยั่งยืน</p> <p>พันธกิจ : กำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์สำหรับด้านนโยบาย การศึกษา การปฏิบัติ การวิจัย และการประสานงานเพื่อให้ประชาชนชาวอเมริกันและครอบครัวมีข้อมูลสำหรับการตัดสินใจทางการเงินอย่างชาญฉลาด</p> <p>เป้าหมาย :</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การเพิ่มความตระหนักและสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการศึกษาด้านการเงินที่มีประสิทธิภาพ สิ่งสำคัญที่ควรดำเนินการ คือ พยายามให้ประชาชนทั่วไปและครอบครัวมีความตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ทางการเงิน อีกทั้งสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ทางการเงิน ๒. การรวบรวมองค์ความรู้ทางด้านความเงิน ควรมีการกำหนดความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเงินส่วนบุคคลซึ่งมีความจำเป็นสำหรับแต่ละช่วงวัย เพื่อให้บุคคลเหล่านี้สามารถตัดสินใจด้านการเงินอย่างชาญฉลาดเนื่องจากมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ๓. การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานการศึกษาทางด้านการเงิน พัฒนาแนวทางในการจัดทำเนื้อหา การอบรม รวมถึงช่องทางในการให้การศึกษาเกี่ยวกับความรู้ทางการเงิน นอกจากนี้ ควรมีการสนับสนุนโอกาสสำหรับการเป็นหุ้นส่วนหรือการแลกเปลี่ยนข้อมูล ๔. การแสวงหา ส่งเสริม และแบ่งปันแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการใช้การวิจัยและการประเมินเพื่อระบุโปรแกรมหรือแนวทางการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ
<p style="text-align: center;">National Strategy for Financial Literacy ของแคนาดา</p> <p>วิสัยทัศน์: เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางการเงินให้กับชาวแคนาดาและครอบครัว</p> <p>ยุทธศาสตร์: เน้นการมีส่วนร่วมของสาธารณะ ภาคเอกชน รวมถึงองค์กรที่ไม่แสวงกำไรต่าง ๆ ในการเสริมสร้างความรู้ทางการเงินให้กับประชาชนชาวแคนาดา รวมถึงส่งเสริมโอกาสให้คนเหล่านี้สามารถบริหารจัดการเงินและหนี้อย่างฉลาด สามารถวางแผนและออมเงินสำหรับอนาคต รวมถึงสามารถป้องกันตนเองจากปัญหาการทุจริตทางการเงิน</p> <p>เป้าหมาย:</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การบริหารจัดการเงินและหนี้สินอย่างชาญฉลาด เนื่องจากการบริหารจัดการเงินเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ประชาชนชาวแคนาดาจึงควรมีความรู้และทักษะทางการเงินที่แข็งแกร่ง ทั้งการเรียนรู้ที่จะใช้ประโยชน์จากเงินที่หาได้อย่างเต็มที่ การใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบและชาญฉลาดตามความจำเป็น นอกจากนี้ ชาวแคนาดาควรได้รับการปลูกฝังอุปนิสัยและทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินตลอดชีวิต รวมถึงได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อต่อยอดความรู้พื้นฐาน รวมถึงเรียนรู้วิธีที่จะจัดการเรื่องการเงินภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ๒. การวางแผนและเก็บออมสำหรับอนาคต ส่วนสำคัญของความรู้ทางการเงินคือการตั้งเป้าหมายทางการเงิน การวางแผนสำหรับเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ และหาแนวทางที่จะทำให้บรรลุถึงเป้าหมายเหล่านั้น เช่น เป้าหมายระยะสั้นเกี่ยวกับการซื้อคอมพิวเตอร์ การวางแผนสำหรับการศึกษา หรือการวางแผนสำหรับเกษียณ เป็นต้น นอกจากนี้ ชาวแคนาดาควรได้รับความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินต่าง ๆ ผลประโยชน์ ต้นทุน และความเสียหายของแต่ละผลิตภัณฑ์ ตระหนักและเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน ๓. การป้องกันปัญหาการทุจริตทางการเงิน เนื่องจากปัจจุบันปัญหาการทุจริต สแกม (อีเมลล์โฆษณาชวนเชื่อ) และการฉ้อโกงทางการเงินเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ประชาชนทั่วไปมีความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อของการทุจริตดังกล่าว ดังนั้น ชาวแคนาดาควรที่จะสามารถดูแล ระวังระวัง/ป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากความเสียหายเหล่านั้น หากต้องเผชิญความเสี่ยงดังกล่าว ควรรู้แหล่งหรือหน่วยงานที่จะขอรับความช่วยเหลือ

หากพิจารณาตามหลักการให้ความรู้ทางการเงินและการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของความรู้ทางการเงิน องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้แนะนำประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

- กระบวนการในการให้ความรู้ทางการเงินแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ต้องไม่จำกัดอยู่ที่ข้อมูลทางการเงินและการให้คำแนะนำแก่กลุ่มเป้าหมายเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมไปถึงการทำให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวผลิตภัณฑ์ทางการเงินและความเสี่ยง ได้รับการพัฒนาทักษะและตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงทางการเงิน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจและเลือกใช้วิธีที่จะยกระดับความเป็นอยู่ทางการเงินให้ดีขึ้น

- ในการเสริมสร้างศักยภาพทางการเงินของกลุ่มเป้าหมายนั้น จำเป็นต้องให้ความรู้ทางการเงินและการอบรมอย่างเหมาะสมแก่คนกลุ่มต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมและปราศจากความลำเอียง ทั้งนี้ โครงการพัฒนาศักยภาพต่าง ๆ ควรได้รับการออกแบบและพัฒนาขึ้นโดยเน้นไปที่ประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการ

- โครงการให้ความรู้ทางการเงินควรเน้นเนื้อหาสาระสำคัญลำดับต้น ๆ ก่อน เช่น การออมเงิน การบริหารจัดการหนี้สิน การทำประกันชีวิต ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์และคณิตศาสตร์การเงิน การประเมินความเสี่ยงพอทางการเงินสำหรับการใช้ชีวิตในวัยเกษียณ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เนื้อหาความรู้ทางการเงินควรได้รับการปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือบริบทในแต่ละประเทศ

- การให้ความรู้ทางการเงินควรเน้นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการสนับสนุนการเติบโตของเศรษฐกิจ สร้างความมั่นใจและเสถียรภาพของระบบสถาบันการเงิน อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมความรู้ทางการเงินไม่สามารถไปทดแทนกฎระเบียบที่ใช้ในการกำกับดูแลเสถียรภาพของระบบการเงิน แต่เป็นเพียงส่วนเสริมเท่านั้น

- นอกจากการให้ความรู้ทางการเงินแล้ว หน่วยงานกำกับจำเป็นต้องมีกฎหมายที่ดูแลสถาบันการเงินและให้ความคุ้มครองผู้บริโภค

- ควรส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของสถาบันการเงินในการให้ความรู้ทางการเงิน และควรนำเอากิจกรรมการให้ความรู้ทางการเงินเป็นองค์ประกอบหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับธรรมาภิบาลที่ดีของสถาบันการเงิน กล่าวคือ สถาบันการเงินควรมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการให้ข้อมูลและคำแนะนำทางการเงิน รวมถึงการสร้างความตระหนักให้กับลูกค้าของสถาบันการเงินตนเอง

- โครงการให้ความรู้ทางการเงินควรได้รับการออกแบบโดยเน้นไปที่การยกระดับทักษะทางการเงินของกลุ่มประชากรเป้าหมายให้ดีขึ้น อนึ่ง ความรู้ทางการเงินเป็นกระบวนการเรียนรู้ระยะยาวตลอดช่วงชีวิต (Lifelong Learning) และเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องโดยที่กลุ่มคนในแต่ละช่วงชีวิตจะมีความต้องการความรู้ทางการเงินที่แตกต่างกันตามความซับซ้อนของตลาดการเงินและข้อมูล

๒. ข้อเสนอแนะทางการปฏิรูปการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินและการสร้างวินัยทางการเงินแก่ประชาชน

ที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้ดำเนินโครงการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่ประชาชน โดยปราศจากหน่วยงานเจ้าภาพและการกำหนดทิศทางระดับชาติ รวมทั้งขาดการบูรณาการงานทุกองคาพยพเข้าด้วยกัน จึงทำให้ไม่เกิดแรงขับเคลื่อนมากพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม ฉะนั้น รัฐบาลจึงควรผลักดันการขับเคลื่อนและการปฏิรูปการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินและการสร้างวินัยทางการเงินแก่ประชาชนแบบบูรณาการอย่างสมดุล โดยผนึกพลังหรือสานพลังของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน

สำหรับแนวทางการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการให้ความรู้ทางการเงินนั้น รัฐบาลควรวางทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยดำเนินการดังนี้

- ๑) ยกระดับเรื่องการปฏิรูประบบการให้ความรู้พื้นฐานและเสริมสร้างวินัยทางการเงินเป็นวาระสำคัญระดับชาติ (National Agenda)
- ๒) จัดตั้งคณะทำงาน National Strategy for Financial Literacy and Discipline Working Group เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ในการให้ความรู้และส่งเสริมวินัยทางการเงินแก่ประชาชน (National Strategy for Financial Literacy and Discipline)
- ๓) จัดทำยุทธศาสตร์ (National Strategy)^๙ โดยกำหนดเป้าหมาย (Financial Literacy and Discipline Aspiration) ที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกหน่วยงานมีเป้าหมายเดียวกัน เกิดการทำงานที่เคลื่อนตัวไปข้างหน้าครบทุกองคาพยพ โดยมีเป้าหมายและเนื้อหาหลัก ดังนี้
 - ก. กำหนดเป้าหมายสำคัญของยุทธศาสตร์ คือ ประชาชนสามารถที่จะ
 - ๑) วางแผนและเก็บออมสำหรับอนาคต ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการออม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องมือทางการเงินสำหรับการออมเงินใหม่ ๆ ที่สามารถออมได้เพื่ออนาคต
 - ๒) บริหารจัดการเงินและหนี้สินอย่างชาญฉลาด ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเครื่องมือทางการเงินและสามารถมีวินัยในการบริหารจัดการเงินและหนี้สินได้อย่างชาญฉลาด
 - ๓) มีความเข้าใจภัยทางการเงินและความเสี่ยงทางการเงิน ในด้านต่าง ๆ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพและสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงทางการเงินของตนเองได้อย่างรอบคอบ

^๙ ให้สอดคล้องกับ (ก) บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ (ฉบับปรับปรุง) มาตรา ๒๕๒ (๓) “ดำเนินการให้ประชาชนและองค์กรชุมชนมีความเท่าเทียมกันในเชิงโอกาส มีความรู้พื้นฐานทางการเงิน เข้าถึงบริการทางการเงินขั้นพื้นฐานในรูปแบบของกองทุนการออมชุมชน สหกรณ์ชุมชน ระบบธนาคารตลาดทุนหรือรูปแบบอื่น” (ข) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ว่าด้วยเรื่องการพัฒนาความรู้ประชาชนในหลายข้อ เช่น ด้านเป้าหมาย ข้อ ๔.๔.๔ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพคน แนวทางพัฒนา ข้อ ๕.๔ การพัฒนาศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ๕.๔.๒ การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ (ค) แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน (Financial Sector Master Plan III : FSMP III) ของธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน ข้อ ๔.๒ การส่งเสริมความรู้ทางการเงินและการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน เป็นกลยุทธ์สำคัญโดยมีเป้าหมายที่จะผลักดันให้เรื่องการให้ความรู้ทางการเงินเป็นวาระแห่งชาติ

ข. กำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยการจัดกลุ่มประชาชน (Population Segmentation) การกำหนดกลยุทธ์และเนื้อหาความรู้ทางการเงินควรปรับให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มประชาชน และพฤติกรรมของประชาชนเพื่อให้เกิดภูมิปัญญาทางการเงิน (Financial Wisdom) และความมั่นคงทางการเงิน ทั้งนี้ สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ ประกอบด้วย (ก) การให้ความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) (ข) การเพิ่มทักษะทางการเงิน (Financial Skills) และ (ค) การสร้างวินัยทางการเงิน (Financial Discipline) ซึ่งนำไปสู่ “การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงิน” เพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ และเพื่อให้แผนงานการให้ความรู้ทางการเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในเบื้องต้นแบ่งกลุ่มประชากรตามช่วงวัยออกเป็น ๓ กลุ่มหลัก ได้แก่ วัยเรียน วัยทำงาน และวัยเกษียณอายุ (ดูตารางที่ ๕) ทั้งนี้ ในแต่ละกลุ่มประชากรตามช่วงวัย จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการให้ความรู้ทางการเงินและเสริมสร้างวินัยทางการเงินของประชาชนแตกต่างกันขึ้นอยู่กับรอบหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน แต่การขับเคลื่อนแผนงานจะต้องเป็นการบูรณาการงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนแผนงานและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ตารางที่ ๕ การจัดแบ่งกลุ่มประชาชน (Population Segmentation by Life Cycle)

ประชาชน	หน่วยงานและภาคีเครือข่าย	เนื้อหาหลัก
วัยเรียนรู้ : <ul style="list-style-type: none"> การศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา ไปถึงการศึกษานอกระบบ 	สถาบันครอบครัว ผู้ปกครอง และชุมชน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการคลัง สถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชน (เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ) ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ธนาคารออมสิน สมาคมธนาคารไทย สถาบันคีนันแห่งเอเชีย ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ และสถาบันอื่นๆที่เกี่ยวข้องจนครบทุกองค์ประกอบ	ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบ : ความรู้พื้นฐานทางการเงิน เช่น ความสำคัญของการออมและการออมเพื่ออนาคต ทักษะคิดการไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยตามกระแสบริโภคนิยม การสร้างหนี้อย่างมีสติ (หมายเหตุ : วิธีการให้ความรู้ทางการเงินอาจเป็นในรูปแบบหลักสูตรมาตรฐาน หรือ ใช้แนวทางสอดแทรกเรื่องความรู้ทางการเงินไปในวิชาต่าง ๆ เช่น คณิตศาสตร์ สังคม โดยไม่ได้แยกวิชาความรู้ทางการเงินออกมา ซึ่งจะช่วยให้หลีกเลี่ยงปัญหาเรื่องครูผู้สอนที่ไม่สามารถสอนได้ นอกจากนั้น จำเป็นต้องมีการจัดทำสื่อ อุปกรณ์ และฝึกอบรมครูผู้สอนให้มีทักษะในการสอนหัวข้อทักษะทางการเงินอย่างเหมาะสม) อุดมศึกษา : ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology) และพฤติกรรมทางการเงินที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible Financial Behavior)
วัยทำงาน : <ul style="list-style-type: none"> ผู้ประกอบการ SMEs และ VVSEs พนักงานประจำ ลูกจ้าง ผู้ประกอบอาชีพอิสระ ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ นักข่าว หมอ นักกฎหมาย ทหาร ดารา นักร้อง 	องค์กรอิสระและภาคเอกชน : ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลท.) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สมาคมธนาคารไทย สภาธุรกิจตลาดทุน สมาคมธุรกิจหลักทรัพย์ไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาสตรีแห่งชาติ สภาอุตสาหกรรมแห่ง	กรณีลูกจ้าง : การเพิ่มผลผลิตและรายได้ (Productivity and Income) การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning) ซึ่งครอบคลุมการวางแผนการเงินเพื่อการศึกษาของบุตร การเตรียมการเพื่อการเกษียณอายุ การออมและความรู้เกี่ยวกับการลงทุน การสร้างหนี้อย่างมีสติ กรณี SMEs และ VVSEs : ความรู้พื้นฐานทางการเงิน การบริหารจัดการทางการเงิน (Financial Management) การบริหารจัดการหนี้อย่างฉลาด การบริหารจัดการสินค้าคงคลัง (Inventory Management) กรณีผู้ประกอบการอิสระ : ความรู้พื้นฐานทางการเงิน

ประชาชน	หน่วยงานและภาคีเครือข่าย	เนื้อหาหลัก
	<p>ประเทศไทย สถาบันคีนันแห่งเอเชีย ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ และสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจนครบทุกองค์คาพยพ</p> <p>ภาครัฐ :</p> <p>กระทรวงการคลัง กระทรวงแรงงาน ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) สำนักงานประกันสังคม และสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจนครบทุกองค์คาพยพ</p>	<p>การบริหารจัดการทางการเงิน (Financial Management)</p> <p>การบริหารจัดการหนี้อย่างฉลาด</p> <p>ความรู้อื่น ๆ ที่ควรเรียนรู้ :</p> <p>การวางแผนการออมเพื่ออนาคต</p> <p>ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology) และ</p> <p>พฤติกรรมทางการเงินที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible Financial Behavior)</p>
<p>วัยเกษียณและอื่น ๆ :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน นักบวช พระ ทหาร ประชาชนที่อยู่ในชนบท เกษตรกร สหกรณ์ กองทุนหมู่บ้านฯ 	<p>องค์กรอิสระและภาคเอกชน :</p> <p>ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลท.) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สภาสตรีแห่งชาติ สมาคมธนาคารไทย สถาบันคีนันแห่งเอเชีย ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ และสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจนครบทุกองค์คาพยพ</p> <p>ภาครัฐ :</p> <p>กระทรวงการคลัง กระทรวงแรงงาน ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (สศค.) สำนักงานประกันสังคม และสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจนครบทุกองค์คาพยพ</p>	<p>ความรู้พื้นฐานทางการเงิน</p> <p>การออมเพื่อวัยเกษียณ</p> <p>การบริหารจัดการเงินและหนี้อย่างฉลาด</p> <p>วิธีการใช้เงินภายใต้ข้อจำกัดด้านการเงิน</p> <p>วิธีการสร้างความสุขโดยไม่ต้องใช้เงิน</p>

- ๔) ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ผ่านคณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการให้ความรู้และส่งเสริมวินัยทางการเงินแก่ประชาชน (National Strategy for Financial Literacy and Discipline Committee) โดยมีหน้าที่ขับเคลื่อนและกำกับการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถดำเนินพันธกิจของตนเอง ภายใต้แนวทางการดำเนินงานที่มีผลสอดคล้องกัน ทั้งนี้ รวมถึงหน้าที่ในการปรับปรุงหรือผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- ๕) กลไกหลักในการขับเคลื่อน คือ “ธนาคารออมสิน” และ “ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร” เป็นหน่วยงานดำเนินการหลัก (Implementation Agency) แนวนโยบายวิสัยทัศน์ และพันธกิจในการส่งเสริมการออมและการสร้างวินัยทางการเงิน
- ๖) จัดทำแผนขับเคลื่อนโดยมุ่งเน้นถึงความสำคัญหลัก คือ
- ก. ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนซึ่งอิงกับกรอบแนวคิดพลังกลุ่ม (Shared Group Commitment) ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างกัน ดูแลซึ่งกันและกัน ร่วมกันรับผิดชอบต่อ เพื่อเป็นการลดปัญหา Fragmented โดยครอบคลุมการทำงานร่วมกัน

- ข. การพัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐาน เนื้อหาความรู้ การจัดหาสื่อการเรียน การสอน การเรียนรู้ การจัดหาบุคลากรและบุคคลอื่น ๆ และสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้ และ ศักยภาพวิจัย ทั้งนี้ รวมถึงการแบ่งปันแนวทางปฏิบัติที่ดีระหว่างกัน (Best Practice Sharing) ที่ประสบความสำเร็จ มาขยายผลในระดับชาติ เช่น Happy Workplace/ Happy Money ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) โครงการบ้านมั่นคงของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นต้น
 - ค. การขับเคลื่อนและยกระดับองค์กรที่มีอยู่ของภาครัฐและภาคเอกชนให้เป็นกลไก ในการดำเนินการสำหรับประชาชนทุกระดับ เช่น สถาบันการเงินเพื่อชุมชน อาทิเช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ออมทรัพย์ สถาบันการเงิน ที่เกี่ยวข้อง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนการเงินชุมชนต่าง ๆ สภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้า และสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
 - ง. การยกระดับคุณภาพของบุคลากรทางการเงินในปัจจุบัน ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ เพื่อเป็นกลไกที่จะทำให้การให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่ประชาชนขยายตัวขึ้น อย่างรวดเร็ว อาทิเช่น พนักงานของสถาบันการเงินต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นธนาคาร พาณิชยกรรม ประกันภัย ประกันชีวิต หรือ Financial Technology Operators เป็นต้น ที่พร้อมให้ความรู้ทางการเงินแก่ประชาชนมากกว่า ๕ แสนคน
 - จ. อื่น ๆ เช่น การยกระดับการให้ความรู้ทางการเงินและเสริมสร้างวินัยทางการเงินโดย การประสานความสัมพันธ์กับองค์กรต่างประเทศ เป็นต้น
- ๗) กำหนดกรอบระยะเวลาในการทำงานที่ชัดเจน (Timeline) ของกระบวนการแต่ละขั้นตอน และ แหล่งเงินทุนที่ใช้สนับสนุนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ

๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการให้ความรู้และส่งเสริมวินัยทางการเงินแก่ประชาชน (National Strategy for Financial Literacy and Discipline Committee)

เพื่อให้การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินและการเสริมสร้างวินัยทางการเงินแก่ประชาชน รวมถึงเป็นไปตามเป้าหมายในการดำเนินตามแผนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการให้ความรู้และส่งเสริมวินัยทางการเงินแก่ประชาชน จึงเห็นควรจัดให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนการให้ความรู้และส่งเสริมวินัยทางการเงินซึ่งประกอบด้วย

ประธาน	
รองนายกรัฐมนตรี ฝ่ายเศรษฐกิจ	
รองประธาน	
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง	
กรรมการ	
ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย	ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	เลขาธิการคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	เลขาธิการคณะกรรมการอุดมศึกษา
เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์	เลขาธิการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย
ผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	เลขาธิการสมาคมธนาคารไทย
เลขาธิการคณะกรรมการกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ	เลขาธิการคณะกรรมการกองทุนการออมแห่งชาติ
ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์
ปลัดกระทรวงมหาดไทย	อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์
ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)	
กรรมการและเลขานุการ	
เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	
ผู้ช่วยเลขานุการ	
รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	รองผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน	รองผู้อำนวยการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
รองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย	รองผู้อำนวยการธนาคารออมสิน

ทั้งนี้ คณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการให้ความรู้และส่งเสริมวินัยทางการเงินแก่ประชาชน มีอำนาจหน้าที่สำคัญ ดังนี้

(๑) กำหนดแนวทางหรือมาตรการเพื่อให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์การให้ความรู้ทางการเงินและสร้างเสริมวินัยทางการเงินอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

(๒) ติดตาม ประสานงาน สนับสนุน หรือเร่งรัดการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ฯ

(๓) กำหนดแนวทางหรือมาตรการในการบูรณาการความร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานรัฐกับหน่วยงานภาคเอกชนและประชาชนเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางการเงินและสร้างเสริมวินัยทางการเงิน

(๔) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินที่จะให้การสนับสนุนกิจกรรมในด้านต่าง ๆ

(๕) แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ คณะอนุกรรมการ ผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งอื่นใด เพื่อช่วยในการดำเนินงานของคณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการให้ความรู้และส่งเสริมวินัยทางการเงินแก่ประชาชน

(๖) ประเมินผลการดำเนินงานภายใต้ตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่เหมาะสม

(๗) ให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงานประจำปี แผนการเงินและงบประมาณประจำปี

(๘) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับนโยบายการตรากฎหมาย และการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับการให้ความรู้ทางการเงินและเสริมสร้างวินัยทางการเงิน

(๙) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่รัฐมนตรีได้มอบหมาย

๔. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การยกระดับคุณภาพชีวิตของทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งประเทศไทยถือเป็นประเทศที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล และความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ที่ล้วนเป็นปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น หากมีการวางรากฐานการให้ความรู้ทางการเงินขั้นพื้นฐานและการเสริมสร้างวินัยทางการเงินแก่ประชาชนอย่างเหมาะสม ครบคลุมและทั่วถึง จะช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในหลายด้าน อาทิ ประชาชนมีความรู้ทางการเงินเพียงพอต่อการรับผิดชอบตนเอง และมีภูมิคุ้มกันเพียงพอที่จะไม่หลงผิดตกเป็นเหยื่อภัยสังคม สามารถตระหนักรู้และออมเงินให้เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายยามเกษียณ ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากการกระจายรายได้ ส่งผลให้รัฐสามารถประหยัดรายจ่ายด้านงบประมาณจากการเยียวยาและโอบอุ้มทางสังคมได้มากขึ้น เพื่อนำรายได้มาใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรและประเทศชาติต่อไป

๕. ตัวชี้วัดความสำเร็จตามผลลัพธ์ในข้อ ๔

- ๑) รัฐบาลได้ยกระดับการให้ความรู้และเสริมสร้างวินัยทางการเงินเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญระดับชาติ (National Agenda)
- ๒) มีมติให้จัดตั้งคณะทำงาน (Working Group) เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ในการให้ความรู้และส่งเสริมวินัยทางการเงินแก่ประชาชน (National Strategy for Financial Literacy and Discipline)
- ๓) จัดทำแผนยุทธศาสตร์ (National Strategy for Financial Literacy and Discipline) ว่าด้วยการให้ความรู้และเสริมสร้างวินัยทางการเงินแก่ประชาชนแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๐
- ๔) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการให้ความรู้และส่งเสริมวินัยทางการเงินแก่ประชาชน (National Strategy for Financial Literacy and Discipline Committee)
- ๕) มีการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดความสำเร็จ (Key Indicators) ภายใต้เป้าหมายสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติได้ปรับตัวดีขึ้นเป็นลำดับ

ตารางที่ ๖ ตัวชี้วัดความสำเร็จตามแผนยุทธศาสตร์

ตัวชี้วัด																																										
ตัวชี้วัดระดับสากล (International Indicators)	<p>๑. องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) ได้ยกระดับสถานภาพของแผนยุทธศาสตร์ว่าด้วยเรื่องการเงินจากอยู่ระหว่างการออกแบบ (Being active designed) เป็นฉบับที่ ๑ อยู่ระหว่างการบังคับใช้ (Implementing)</p> <p>๒. ทักษะความพร้อมทางการเงิน (Financial Skill Readiness) จากการประเมินขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศภายใต้ World Economic Forum (WEF) หรือ International Institute for Management Development (IMD) ได้พัฒนาดีขึ้นจากปี ๒๕๕๘</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">ข้อมูล: IMD World Talent Report</th> <th colspan="2">๒๕๕๗</th> <th colspan="2">๒๕๕๘</th> </tr> <tr> <th>ลำดับที่</th> <th>คะแนน</th> <th>ลำดับที่</th> <th>คะแนน</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ทักษะทางการเงิน (Finance skills)</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>- ประเทศไทย</td> <td>๓๖</td> <td>๖.๒๔</td> <td>๔๘</td> <td>๕.๔๕</td> </tr> <tr> <td>- มาเลเซีย</td> <td>๑๕</td> <td>๗.๔๐</td> <td>๑๓</td> <td>๗.๕๐</td> </tr> <tr> <td>- สิงคโปร์</td> <td>๑๘</td> <td>๗.๑๗</td> <td>๑๘</td> <td>๗.๐๔</td> </tr> <tr> <td>- อินโดนีเซีย</td> <td>๓๔</td> <td>๖.๔๘</td> <td>๔๔</td> <td>๕.๖๕</td> </tr> </tbody> </table> <p>๓. ทักษะทางการเงินสำหรับผู้ใหญ่ตามแนวทางของ OECD ได้คะแนนพัฒนาดีขึ้นจากปี ๒๕๕๖ และพัฒนาจนมากกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่เข้าร่วมโครงการ มาเป็นลำดับ</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">ทักษะทางการเงิน (Financial literacy)</th> <th>๒๕๕๖</th> </tr> <tr> <th>% ต่อคะแนนเต็ม</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>- ประเทศไทย</td> <td>๕๘.๕</td> </tr> <tr> <td>- ค่าเฉลี่ยของประเทศที่เข้าร่วมโครงการสำรวจของ OECD</td> <td>๖๒.๓</td> </tr> </tbody> </table>	ข้อมูล: IMD World Talent Report	๒๕๕๗		๒๕๕๘		ลำดับที่	คะแนน	ลำดับที่	คะแนน	ทักษะทางการเงิน (Finance skills)					- ประเทศไทย	๓๖	๖.๒๔	๔๘	๕.๔๕	- มาเลเซีย	๑๕	๗.๔๐	๑๓	๗.๕๐	- สิงคโปร์	๑๘	๗.๑๗	๑๘	๗.๐๔	- อินโดนีเซีย	๓๔	๖.๔๘	๔๔	๕.๖๕	ทักษะทางการเงิน (Financial literacy)	๒๕๕๖	% ต่อคะแนนเต็ม	- ประเทศไทย	๕๘.๕	- ค่าเฉลี่ยของประเทศที่เข้าร่วมโครงการสำรวจของ OECD	๖๒.๓
	ข้อมูล: IMD World Talent Report		๒๕๕๗		๒๕๕๘																																					
		ลำดับที่	คะแนน	ลำดับที่	คะแนน																																					
	ทักษะทางการเงิน (Finance skills)																																									
	- ประเทศไทย	๓๖	๖.๒๔	๔๘	๕.๔๕																																					
	- มาเลเซีย	๑๕	๗.๔๐	๑๓	๗.๕๐																																					
	- สิงคโปร์	๑๘	๗.๑๗	๑๘	๗.๐๔																																					
	- อินโดนีเซีย	๓๔	๖.๔๘	๔๔	๕.๖๕																																					
	ทักษะทางการเงิน (Financial literacy)	๒๕๕๖																																								
		% ต่อคะแนนเต็ม																																								
- ประเทศไทย	๕๘.๕																																									
- ค่าเฉลี่ยของประเทศที่เข้าร่วมโครงการสำรวจของ OECD	๖๒.๓																																									
ตัวชี้วัดภายในประเทศ (Country Indicators)	<p>เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายสำคัญของยุทธศาสตร์ ๓ ข้อตัวชี้วัดสำคัญภายใต้แต่ละเป้าหมาย คือ</p> <p>๑. วางแผนและเก็บออมสำหรับอนาคตประชาชน</p> <p>○ สัดส่วนการออมต่อครัวเรือน ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นกว่าระดับ ๘.๖๐ ในปี ๒๕๕๗</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>๒๕๕๔</th> <th>๒๕๕๕</th> <th>๒๕๕๖</th> <th>๒๕๕๗</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>สัดส่วนการออมต่อครัวเรือน (%)</td> <td>๙.๔๐</td> <td>๘.๕๐</td> <td>๘.๐๐</td> <td>๘.๖๐</td> </tr> </tbody> </table> <p>๒. บริหารจัดการเงินและหนี้สินอย่างชาญฉลาด</p> <p>○ ระดับหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (Average Debt per Household) ดีขึ้น ททยลดน้อยลงเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๖</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>๒๕๕๔</th> <th>๒๕๕๕</th> <th>๒๕๕๖</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท)</td> <td>๑๓๔,๙๐๐</td> <td>๑๖๓,๐๘๗</td> <td>๑๕๖,๗๗๐</td> </tr> </tbody> </table> <p>○ หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-performing Loan)^{๑๐}ของระบบการเงินปรับตัวดีขึ้นเป็นลำดับ</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>๒๕๕๔</th> <th>๒๕๕๕</th> <th>๒๕๕๖</th> <th>๒๕๕๗</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>สัดส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (อุปโภคบริโภค)</td> <td>๒.๐๐</td> <td>๑.๙๐</td> <td>๒.๒๐</td> <td>๒.๔๐</td> </tr> </tbody> </table> <p>๓. มีความเข้าใจภัยทางการเงินและความเสี่ยงทางการเงิน</p> <p>○ ข้อร้องเรียนของผู้บริโภคเกี่ยวกับธุรกรรมทางการเงินจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลดลงเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๖</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>๒๕๕๕</th> <th>๒๕๕๖</th> <th>๒๕๕๗</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>จำนวนเรื่องร้องเรียนและการขอคำปรึกษา (ราย)</td> <td>๓๔,๐๕๐</td> <td>๓๗,๖๗๖</td> <td>๕๖,๘๐๓</td> </tr> </tbody> </table>		๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	สัดส่วนการออมต่อครัวเรือน (%)	๙.๔๐	๘.๕๐	๘.๐๐	๘.๖๐		๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖	หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท)	๑๓๔,๙๐๐	๑๖๓,๐๘๗	๑๕๖,๗๗๐		๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	สัดส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (อุปโภคบริโภค)	๒.๐๐	๑.๙๐	๒.๒๐	๒.๔๐		๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	จำนวนเรื่องร้องเรียนและการขอคำปรึกษา (ราย)	๓๔,๐๕๐	๓๗,๖๗๖	๕๖,๘๐๓					
		๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗																																					
	สัดส่วนการออมต่อครัวเรือน (%)	๙.๔๐	๘.๕๐	๘.๐๐	๘.๖๐																																					
		๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖																																						
	หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท)	๑๓๔,๙๐๐	๑๖๓,๐๘๗	๑๕๖,๗๗๐																																						
		๒๕๕๔	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗																																					
	สัดส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (อุปโภคบริโภค)	๒.๐๐	๑.๙๐	๒.๒๐	๒.๔๐																																					
		๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗																																						
	จำนวนเรื่องร้องเรียนและการขอคำปรึกษา (ราย)	๓๔,๐๕๐	๓๗,๖๗๖	๕๖,๘๐๓																																						

หมายเหตุ : การให้ความรู้และเสริมสร้างวินัยทางการเงินเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนและเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงของตัวชี้วัดในแต่ละตัวนั้น ต้องอาศัยแผนการดำเนินงานทางด้านอื่น ๆ อีกหลายด้าน อาทิเช่น ทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทางด้านการศึกษา เป็นต้น

^{๑๐} หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-performing Loan) ใช้ตัวเลขตามความพร้อมของข้อมูลโดยของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งหากฐานข้อมูลได้มีการรวม (Integrate) กับตัวเลขอาจจะต้องปรับเปลี่ยนเป็นของระบบการเงิน ที่รวม สถาบันการเงินเฉพาะกิจ สถาบันที่ไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินอื่น ๆ

คณะกรรมการขอเสนอรายงานเรื่อง “การปฏิรูประบบการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่ประชาชน” เพื่อให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้โปรดพิจารณา หากสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเห็นชอบด้วย ขอให้โปรดส่งรายงานไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

(นายสittichai ลิ้มพงศ์พันธุ์)

ประธานกรรมการ

รายงานของคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ
เรื่อง “การปฏิรูประบบการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่ประชาชน

เรื่อง	แผนและวิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลา การปฏิรูป	แหล่งที่มาของ งบประมาณ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
การปฏิรูประบบการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่ประชาชน	<p>๑) ยกระดับเรื่องการปฏิรูประบบการให้ความรู้พื้นฐานและเสริมสร้างวินัยทางการเงินเป็นวาระสำคัญระดับชาติ (National Agenda)</p> <p>๒) จัดตั้งคณะทำงาน National Strategy for Financial Literacy and Discipline Working Group</p> <p>๓) จัดทำยุทธศาสตร์ (National Strategy) โดยกำหนดเป้าหมาย (Financial Literacy and Discipline Aspiration) ดังนี้</p> <p>ก. กำหนดเป้าหมายสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ คือ ประชาชนสามารถที่จะ...</p> <p>๑) วางแผนและเก็บออมสำหรับอนาคต</p> <p>๒) บริหารจัดการเงินและหนี้สินอย่างชาญฉลาด</p> <p>๓) มีความเข้าใจภัยทางการเงินและความเสี่ยงทางการเงิน</p> <p>ข. กำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยการจัดกลุ่มประชาชน (Population Segmentation)</p> <p>๔) ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ผ่านคณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการให้ความรู้และส่งเสริมวินัยทางการเงินแก่ประชาชน (National Strategy for Financial Literacy and Discipline Committee)</p> <p>๕) กลไกหลักในการขับเคลื่อน คือ “ธนาคารออมสิน” และ “ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร” เป็นหน่วยงานดำเนินการหลัก (Implementation Agency)</p>	๕ ปี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ – ปี พ.ศ. ๒๕๖๕	-	สำนักนายกรัฐมนตรีและกระทรวงการคลัง